

Crnogorski glasnik

GODINA XIII. _ BROJ 73. _ SIJEČANJ-VELJAČA / JANUAR-FEBRUAR _ 2012.

*Ususret dvjestotoj godišnjici rođenja
Petra II Petrovića Njegoša*

USUSRET 200. GODIŠNJICI NJEGOŠEVOG ROĐENJA Tajna Luče mikrokozma	4
DJELOVANJE NZCH I VIJEĆA CRNOGORACA Sjednica Vijeća u Zagrebu Od prvog dana osjećam se Zadranimom Sjednica Predsjedništva društva „Montenegro“	6 10 11
EVROPSKI FONDOVI, PROJEKTI, EDUKACIJA ... O budućem finansiranju kulturne autonomije Globalizacija i politika kulturne različitosti Znanjem za boljitak manjina u Zagrebu	12 12 13
PRIZNANJE ČUVENOM SLIKARU Dimitrije Popović u Hrvatskom društvu pisaca	14
DAR Dvojezično izdanje poeme „Orevuar Montenegro“	15
DANI CRNOGORSKE KULTURE Dani crnogorskog filma u Splitu i Rijeci	16
KAKO SU DRUGI PJEVALI O CRNOJ GORI Aleksandar Sergejevič Puškin: Bonaparta i Crnogorci	17
USPJEH CRNOGORSKE SATIRE Veljko Rajković – Ekselencija satire	18
TRADICIONALNA DRUŽENJA Druženje u Crnogorskom domu u Zagrebu Tradicionalna druženja u Rijeci	20 20
GALERIJA „MONTENEGRINA“ Samostalna izložba Ivana Paulića u Rijeci	21
PRILOZI ZA ANTROPOGEOGRAFSKE STUDIJE Kolonizacija crnogorskih hajduka u Istru	22
STRANICA MOG ŽIVOTA Dragutin Lalović: Život se poigrava s ozbiljnim stvarima	24
IZ CRNE GORE I SVIJETA Crnogorci u Južnoj Americi Dvostruki jubilej akademika Sretena Perovića Sjećanje na Moma Vukovića Crnogorci u Vojvodini Takmičenje u pravljenju posnih kolača	30 31 32 34 35
IZ NOVE KNJIGE NZCH Dragan Radulović: Pejzaž do pakla	36
U ULOZI PUTOPISCA Z. Popović: Penjanje uz Žljebinu	40
CRNOGORSKI MOZAIK Lažni princ od Crne Gore	41
IN MEMORIAM Maksim Vučeraković	46
GALERIJA „MONTENEGRINA“	47
NOVI NASLOVI	47 - 48

*Krst - poklon Petra II Petrovića Njegoša
popu Lazaru Popoviću - Jabučaninu, 1834. g.
(Njegošev muzej, Cetinje)*

Izdavači:
**NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE
 i VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE
 GRADA ZAGREBA,**
 Zagreb, Trnjanska cesta 35, Tel/Fax: 01/6197 078, 01/ 6314 263,
 E-mail: nzch@net.amis.hr, vijececm@net.amis.hr,
montenegro@net.amis.hr
 Internet adresa: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr
 Za izdavača: **dr. sc. Radimir Pavićević**
i prof. emer. dr. sc. Veselin Simović
 Glavni i odgovorni urednik: dr. sc. Zoran Drašković
 Redakcija: Milanka Bulatović, Nataša Gerželj,
 Danilo Ivezić, Dragutin Lakić, Nataša Rašović, Dušan Roganović
 Grafička priprema i tisak: Skaner studio d.o.o.
 Rukopisi se ne vraćaju. Naklada/Tiraža 1000

*Slika na naslovnoj stranici:
 Dimitrije Popović: NJGOŠ
 (olovka u boji, tempera, akvarel/papir, 49,5 x 35 cm, 2011.)*

U ono vrijeme (valjda, uprkos ovakvom početku, neću napisati propovijed niti, uprkos, ovakvom naslovu, neku džejmsbondovsku inačicu?) kada je već stasavala treća generacija kolonista koji su crnogorski krš zamijenili ziratnom panonskom zemljom, priča se da je jedan njen pripadnik, na pitanje nekih namjernika iz staroga kraja kako mu se zvao ded, ne trepnuvši odgovorio: „Ta ne znam, mi smo ga zvali Lala!“. Upravo sam se bio vratio sa jednog od nezaboravnih ljetnjih boravaka kod deda i babe u Crnoj Gori i sa djetinjom nevjericom slušao kazivanje ujaka, uglednog i obrazovanog čovjeka (čiji se radovi i danas reprintuju), o tom navodno istinitom događaju ...

Petnaestak godina kasnije, jedan očevo prijatelj još iz studentskih dana (iz ondašnjeg Doma kralja Aleksandra, potonje „Lole“, a ne znam čije je ime danas „aktuelno“?) došao nam je u kuću da se podiči novoizašlom knjigom koja je rasvijetljavala mnoge zapretane tajne Balkanskog poluostrva. U ponesenom kazivanju u jednom trenutku je, užagrenih očiju, ustvrdio (upotrijebih riječ „ustvrdio“, jer ne znam prikladniju riječ ni u jednom od preostala tri jezika štokavskoga sistema!) kako je on keltskog porijekla! Moja majka (njoj je moj otac u šali često „prebacivao“ da je iz plemena koje je više hercegovačko nego li crnogorsko, a zapravo mi je za sva vremena ostavljao pouku da su „muškarci pametniji, a žene mudrije“!), ugrabivši njegov iznenadni predah, upitala je netom deklarisanog starosjedeoca našeg zlehudog poluotoka zna li kako mu se zvao prađed. Pitanje ostade bez odgovora, a ja se sjetih one narodne priče o „vidovnjaku“ koji je u svakom trenutku znao što čini Bog: te sad plače (kada pada kiša), te sad se ljuti (kada grmi) i tako redom! No, našao se i „nad popom pop“ koji je „vidioca“ tako „ugostio“ što mu je ponudio da u oveću činiju mlijeka zajedno udrobe kruva i, nakon što je sve dobro promiješao, gosta je zaždio ožicom u čelo svaki put kad bi ovaj pokušao da zahvati neki komad, govoreći mu: „Ne njega, ovi je moj!“. Kad ga je već dobro izbubetani gost upitao kako on to razlikuje koji je čiji komad, domaćin mu je odgovorio: „A kako ti znaš što Bog radi, kad ne znaš ni koji komad kruva si bio udrobio?“!

Onda su došle godine u kojima je trebalo i vlastitu djecu odgajati. Tako mi se desilo (bile su uslijedile neke druge preokupacije koje književnosti više nijesu ustupale mjesta) da sam, „nadzirujući“ djeci lektiru, posve neočekivano saznao da je jedan nekad nadobudni, a u poraću proskribovani pisac – o kojem su moje generacije mogle pročitati samo bizaran podatak da je, objavljujući priče u jednom od najboljih listova između dva svjetska rata, pristajao jedino na honorar ne manji od Andrićevog ili Krležinog – izrekao i ovo: „Niko nije samorodan, niti sam sebi predak!“.

A kad je život udesio da sam se – oboružan svim tim iskustvima i vaspitavan (u gradu u kom su Čegoviću na svakom koraku govorili: „I mi smo poreklom iz Crne Gore!“) da uvijek poštujem jezik sredine u kojoj živim – obreo u Hrvatskoj, bilo mi je lako da u novoj sredini prihvatim na našim skupovima puno puta izgovarane riječi o potrebi njegovanja našeg pluralnog identiteta, razumijevajući da to znači kako „dobro znaš đe si, ali i pamtiš oklen si“! Zato mi je i prirodno i blisko što je NZCH nedavno objavila knjigu „Njegoš i Hrvati“, posvećenu prvenstveno vezi Njegoša i hrvatskih intelektualaca njegovoga doba ili što je NZCH izdala monografiju koja sadrži radove poznatog hrvatskog i crnogorskog slikara Dimitrija Popovića inspirisane Njegoševim poetsko-filozofskim djelom. Svi znamo da je Njegoš davno napisao kako „iz grmena velikoga lafu izać trudno nije“, pa ako Njegoševa djela i poslije gotovo dva stoljeća pobuđuju pažnju umjetnika ili ako slavista svjetskoga glasa Josip Silić smatra da ima mjesta daljem i dubljem proučavanju jezika „Gorskoga vijenca“, nijesu li to samo neki od izazova da i „mladi lafovi“ iz „grmena malenoga“ kakav je crnogorski korpus u Hrvatskoj i uz njegovu svesrdnu podršku pokažu kako sveopšti društveni poklič za novim ljudima i novim idejama nijesu bili dio svakodnevnih mantri.

Još kad bi mogla „čuda da se dese“, pa da uz sva „kapitalna“ očekivanja istinski probitak ulaska u Evropsku Uniju bude i to da više neće biti važno kako se „nečija deca pišu“, no koliko znaju o svojim korijenima, tradiciji, kulturi i jeziku! A to se – uz svu edukaciju, sve projekte, fondove i ma koliko izdašnu i dragocjenu finansijsku pomoć države manjinskim zajednicama – ipak prvo uči u najvažnijoj životnoj školi: onoj od 0 do 7 godina.

Zoran Drašković

Ususret dvjestotoj godišnjici rođenja

Petra II Petrovića Njegoša

TAJNA LUČE

**S točke svake pogledaj čovjeka,
Kako hoćeš sudi o čovjeku –
Tajna čojku čovjek je najviša**

.

**Duša ljudska jeste besamrtna,
Mi smo iskra u smrtnu prašinu,
Mi smo luča tamom obuzeta.**

LUČA MIKROKOZMA

Kada su Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske – u okviru programa **Lux aeterna** posvećenog obilježavanju dvjestote godišnjice rođenja Petra II Petrovića Njegoša – prihvatile prijedlog i pridružile se našem članu akademskom slikaru Dimitriju Popoviću u realizaciji tog projekta, najavljeno je da će uz monumentalnu skulpturu **U slavu Njegoša**, koja će predstavljati naš poklon prijestonici Crne Gore, biti objavljena i knjiga koja sadrži ciklus radova Dimitrija Popovića inspirisan Njegoševim poetsko-filozofskim djelima, koji je pripreman u segmentima više od dvadeset godina.

Pojavljivanje monografije **„Misterijum Luče mikrokozma“**, koja je zajednički izdavački poduhvat Skaner studija iz Zagreba i NZCH, bilo je povod da na naslovnim stranicama „Crnogorskog glasnika“ objavimo slike iz tog ciklusa za koje veliki slikar u uvodnom eseju kaže: *«Kompozicije ciklusa „Misterijum Luče mikrokozma“ nisu nastale kao ilustracije Njegoševog spjeva. To su radovi u kojima se odražava dio one kompleksnosti pjesnikovih misli što se projiciraju u metafizičku bit ljudskog bića, njegovo porijeklo i njegovu egzistenciju. Dakle riječ je o djelima u kojima se odražava ono što su u mom senzibilitetu i svijesti izazivale Njegoševe poetsko-filozofske vizije transponirane u likovni govor slike.»*

O tim radovima, čija će se izložba održati u ljeto 2013. godine u Njegoševoj biljardi, impresivan esej napisala je dr. sc. Lidija Vukčević. On je, pod naslovom *Luča „Luče“ ili Dimitrijeva filozofija slike na djelu*, objavljen kao pogovor monografiji Dimitrija Popovića.

„LUČA“ LUČE

Znali smo za Dimitrijevu likovnu umjetnost da je velika, nesvodiva, neusporediva. Nakon iskustva njegova slikarskog iščitavanja zapretanog smisla Njegoševa spjeva u ciklusu od 84 rada „Misterijum Luče mikrokozma“ zapažamo djela koja nemaju analogije ni u njegovu vlastitom nemalom slikarskom iskustvu. Nove Dimitrijeve slike vidimo najprije kao vrlo osobne odgovore na Njegoševo djelo. Ako spjev – središte nadahnuća – nije posve proničan, Dimitrijevi ciklus Misterijum „sam sobom čudo sočinjava“.

Dimitrije je učinio ono što se iznimno dešava u slikarstvu: jednome spjevu, objavljenom skoro prije 170 godina dao je u Slici oblik svevremenosti i apsolutne suvremenosti.

Nije to samo posljedica velikog umijeća figuracije, povezivanja klasičnog i modernog, suptilnosti iskazivanja začudnoga. Djelom što stoji pred nama Dimitrije je transliterirao filozofiju „Luče mikrokozma“ u izuzetan autopoetički iskaz: uspio je značenjsku gustoću spjeva prikazati do razvidne opojnosti Slike. Svjedoci smo i sudionici stvaralačkog čina integracije poetskih kreativnosti: s jedne strane njegoševske zamisli „idejo, iskro besmrtna“ a s druge, dimitrijevske lirske, do perfekcije kultivirane Slike. Koja može stihu, misli, filozofemu dati likovni signum. Ne manje magičan od inspirativnog središta, tajne Luče. I nije bitno nosi li nas u poimanju ovog ciklusa razum ili intuicija, logika ili čuvstva, razumijevanje ili srodnost, shvatljivo ili nepojmljivo. Dimitrije je majstor nemogućeg, umjetnik suprotnosti, paradoksa. Ovim ciklusom Dimitrije nas je naučio da slikarstvo može biti ne samo umjetnost imaginacije, podsvijesti, snova već i historija ljudskosti. Obasjava nas saznanje da Autor lako veže izvorno i krajnje, uzvišeno i zemno, svjetlo i sjenu, život i smrt, konačno i beskonačno, mir i krik, kako je sublimno nazvao jednu od svojih slika. Ne zaboravimo, Dimitrije je pravi princ paradoksa i katarze. On drži konce tenzijama Slike a istodobno ih razrješava napetosti do harmonije, simetrije, ravnoteže. Mnogi se planovi naziru iza linearnog u njegovoj figuraciji – nerijetko su na ravni skulpturalnosti. Kao ruka Stvaratelja koja se ponavlja u ciklusu slika Umjetnik poseže za četvrtom dimenzijom koju, i sam suptilni filozof, naslućuje, nazire ili vidi.

To je esencija kozmosa, kaos egzistencije. I obratno, kozmos esencije, egzistencija kaosa. Dimitrije je ne samo uspio iskazati svoj krik – umjetnički i ljudski – nego i dati mu začudnu lakoću izraza do eteričnosti forme. Nijedna od ovih slika ne trpi težinu znaka a svaka je polifona u svojem govoru. I iščitava mnogoznačno: pejzaž podneblja izrasta u likove Ljudskosti, simboli u enigme bivanja. Nisu li i one najdramatičnije slike s fetusom postavljenim u lubanju upozorenje o labirintu kao amblemu postojanja?

Na takvim bi rješenjima i Njegoš pozavidio Dimitriju: kako slika nebo i vječnost, vrlinu i Dobru Sreću, luču i tamu, svemir i nemir. Duboko narativne, Dimitrijeve slike govore mnogim jezicima suvremenosti: tjeskobe, straha, prolaznosti, nestanka, nemoći, užasa. Njima je uspio pomiriti tragičko i dramsko i dati im lirski okvir. Oslobođena, dramska napetost slike djeluje umirujuće, spokojno, jasno. Kao objava bestežinskog neba, zemlje bez tenzija, života bez nevolje.

Muk i krik? Muk krika? Krik muka? Otkrivanje vlastitih otkrovenja „u ljetopis opširni vječnosti.“

Lidija Vukčević

SJEDNICA VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

Peta sjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba održana je 19.1.2012.g. u Crnogorskom domu u Zagrebu. Nakon što je utvrđeno da sjednici prisustvuje 19 od 25 članova Vijeća (što omogućuje pravovaljano odlučivanje), predsjednik Vijeća prof. emer. dr. sc. Veselin Simović podnio je izvještaj, zadržavši se najprije na realizaciji zaključaka 2., 3. i 4. sjednice Vijeća:

Na sjednici od 28.9.2011. izabrane su 4 komisije Vijeća. Dvije komisije (Komisija za programska pitanja i Komisija za financijska pitanja) su konstituirane. Nakon 5. sjednice Vijeća će se konstituirati Komisija za Statut i Poslovnik i Komisija za odnose i suradnju s vijećima drugih nacionalnih manjina i vijećima crnogorske nacionalne manjine u RH.

Odluka o financijskoj pomoći Milanki Mikulić u iznosu od 1.500,00 kn je realizirana.

Na telefonskim sjednicama (3. i 4.) su donesene odluke: o pristupanju Koordinaciji nacionalnih manjina Grada Zagreba (realizirano) i o preraspodjeli sredstava u Financijskom planu Vijeća za 2011.g (nije realizirano zbog činjenice da Grad Zagreb nije vršio promjene u Proračunu za 2011.g.).

Izborna Skupština Društva „Montenegro“ održana je 6.10.2011. i na njoj je za predsjednika Društva izabran Dušan Mišković.

Susret s Predsjednikom Crne Gore Filipom Vujanovićem održan je 11.10.2011. u okviru njegovog službenog posjeta Republici Hrvatskoj (10. i 11.10.2011.). Sastanku su s naše strane prisustvovali: Radomir Pavićević, Dušan Mišković, Danilo Ivezic i Veselin Simović.

U Evropskom domu je 12.10.2011. predstavljena knjiga Dimitrija Popovića „Smrt Danila Kiša“. Bio je prisutan veći broj članova Vijeća.

Dana 21.10.2011. održan je susret delegacije Danilovgrada s gradonačelnikom Grada Zagreba u okviru *Lučindanskih susreta*, na kojima je Danilovgrad bio grad gost. Uz gradonačelnika Milana Bandića sastanku je prisustvovao i pročelnik za financije Slavko Kojić. Delegaciju Danilovgrada činili su predsjednik Opštine Đuranović, zamjenik Pavićević i predsjednik Skupštine Đurović. S naše strane u razgovoru su učestvovali Pavićević, Mišković, Ivezic i Simović.

Uoči Lučindana, u Novinarskom domu 21.10.2011. održan je uspješan recital *Poesia Montenegrina* uz učešće Slobodana Kovačevića i Slobodana Marunovića.

U Studentskom centru 22.10.2011. održani su tradicionalni *Lučindanski susreti*. Kao i ranije i ova je manifestacija bila uspješna i s velikim brojem sudionika. Grad gost bio je Danilovgrad.

Tribina *Aktualni trenutak Crne Gore* s temom „Identitetska pitanja i evropske integracije“ na kojoj je govorio akademik Radovan Radonjić održana je 17.11.2011. u Crnogorskom domu.

Izborna Skupština NZCH održana je 19.11.2011., gdje je izabrano novo Predsjedništvo, a za predsjednika NZCH je izabran Radomir Pavičević.

Sporazum o osnivanju Koordinacije nacionalnih manjina Grada Zagreba potpisan je 12.12.2011. u Starogradskoj vijećnici. Sporazum je potpisao predsjednik Vijeća, a svečanosti je prisustvovao veći broj članova Vijeća.

U Češkom domu je 21.12.2011. svečano obilježena dvadeseta godišnjica osnivanja i djelovanja NZCH. Manifestaciji koja je bila izuzetno posjećena prisustvovali su (skoro svi) članovi Vijeća. Uz brojne uzvanike i goste iz Crne Gore i Republike Hrvatske, svečanosti je prisustvovao i Predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović.

Krajem 2011. i početkom 2012. održana su tradicionalna druženja u Crnogorskom domu uz učešće velikog broja članova i gostiju.

Prisutni članovi Vijeća čestitali su predsjedniku Veselinu Simoviću na *ORDENU CRNOGORSKE ZASTAVE DRUGOG STEPENA*, kojim ga je odlikovao Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović i koji mu je dodijeljen na svečanosti obilježavanja 20- te godišnjice NZCH.

Prisutni članovi Vijeća su u cijelosti prihvatili podneseni izvještaj.

Temeljem usvojenog Proračuna Grada Zagreba, obrazloženja predsjednika, tajnika Vijeća, prijedloga Komisije za financijska pitanja (sjednica Komisije održana je 18.1.2012.) i rasprave, Vijeće je jednoglasno usvojilo Financijski plan Vijeća za 2012. godinu i ovlastilo Komisiju za financijska pitanja da isti uskladi ukoliko na zahtjev službi Grada Zagreba dođe do promjene pojedinih stavki. Financijski plan Vijeća objavit će se u Službenom glasniku Grada Zagreba.

Nakon obrazloženja predsjednika i tajnika Vijeća, razmatran je prijedlog Komisije za programska pitanja (sjednica Komisije održana 18.1.2012.). Vijeće je jednoglasno usvojilo Program rada Vijeća za 2012.g. i ovlastilo tu komisiju da isti uskladi ukoliko na zahtjev službi Grada Zagreba dođe do određenih promjena. Program rada će biti dostavljen nadležnim službama Grada.

Nakon obrazloženja predsjednika i tajnika, Vijeće je jednoglasno usvojilo Izvještaj o realizaciji Programa rada Vijeća za 2011. godinu. Izvještaj će biti dostavljen nadležnim gradskim službama.

Na 2. sjednici Vijeća u Komisiju za Statut i Poslovnik su izabrani Milanka Bunčić, Strahinja Marović i Čazim Asović. Kako je zbog bolesti S. Marović spriječen, na duže vrijeme, učestvovati u radu Komisije, Vijeće je, nakon datog prijedloga i rasprave, jednoglasno donijelo odluku da u Komisiju za Statut i Poslovnik umjesto Strahinje Marovića bude izabran Gojislav Božović.

Vijeću je dostavljen sinopsis projekta „Povijest crnogorskog iseljništva u Hrvatskoj“ autora Slobodana B. Medojevića. Kako je Sava Bogdanović zajedno s Ivanom Cifrićem radio na znanstvenom projektu „Crnogorci u Hrvatskoj“, a u planu je nastavak, zaključeno je da se materijal dostavi gospodinu Bogdanoviću na procjenu o daljnjem postupanju.

Tajnik Vijeća je informirao prisutne da još uvijek nije dostavljeno Rješenje o registraciji Vijeća. Problem je u Ministarstvu uprave i novom Registru vijeća, koordinacija i predstavnika nacionalnih manjina, koji nije kompatibilan s prethodnim Registrom i proces preregistracije nije moguće napraviti, pa se proces registracije mora raditi od početka. Očekuje se da bi do kraja veljače Ministarstvo uprave završilo ovaj posao. Kašnjenje s izdavanjem rješenja vijećima je razlog zašto nije napravljena konstituirajuća sjednica Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području RH, koja je temeljem Ustavnih promjena Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina dobila pravnu osobnost.

PROGRAM RADA VIJEĆA ZA 2012. GODINU

Nastojeći ostvarivati svoj osnovni cilj – očuvanje identiteta crnogorske nacionalne manjine i njenih nacionalnih obilježja, kao i osigurati njezin položaj brigom o ostvarivanju manjinskih prava predviđenih Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i međunarodnim zakonima, Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba će prvenstveno djelovati na području politike (ostvarivanje političkih prava), povijesti, tradicije i nacionalnih specifičnosti. U tom okviru, kroz povijesne teme, aktualnu politiku te čuvajući nacionalni identitet, Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba smatra najpogodnijim načinom to ostvariti učešćem u radu Gradske skupštine Grada Zagreba u donošenju odluka o zajedničkom življenju u Gradu Zagrebu i rješavanjem pojedinačnih slučajeva koji se tiču ostvarivanja manjinskih prava; obilježavanjem nacionalnih praznika; realizacijom pojedinih znanstvenih projekata; tribinama i izdavačko- informativnom djelatnošću.

Program Vijeća crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba za 2011. godinu ostvarit će se kroz sljedeće aktivnosti:

I. IZDAVAČKO - INFORMATIVNA DJELATNOST

1. WEB stranica: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr. Događanja i aktivnosti koje se odvijaju u okviru crnogorske nacionalne manjine u Zagrebu i Republici Hrvatskoj na ovaj način postaju dostupni i izvan granica prostora djelovanja. Putem web stranice, ispunjava se obaveza i potreba informiranja pripadnika crnogorske nacionalne manjine o svim aktivnostima, kao i o svim bitnim političkim, kulturnim i drugim društvenim događanjima u Zagrebu, Hrvatskoj i matičnoj zemlji od značaja za crnogorsku nacionalnu manjinu. Postojanje WEB stranice Vijeća je u cijelosti opravdalo svoju svrhu. Popunjenost stranice novim sadržajima, informacija postaje kompletna i raznovrsnija, pa time i sadržajnije.

Ažuriranje stranice se obavlja dnevno, ovisno o aktivnostima i zbivanjima. Na stranici se nalaze i informacije o svim aktivnostima koje pokreću Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području RH, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb.

Planirano je nastaviti s poboljšanjima u izgledu, kvaliteti i količini sadržaja na stranici kako bi se postigla prepoznatljivost i atraktivnost. Web stranicu održava tvrtka „Ador“ d.o.o.

2. Sufinanciranje „Crnogorskog glasnika“. „Crnogorski glasnik“ je službeno glasilo Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba. Izlazi kao dvomjesečnik (u formatu A4, korice u boji), sa zadatkom prenošenja informacija o ukupnim aktivnostima, zbivanjima i djelovanju crnogorskog korpusa u Republici Hrvatskoj. Broj stranica je unazad par brojeva povećan sa 44 na 48, što ukazuje i na povećanje programskih aktivnosti. U njemu se tiskaju informativni prilozi o radu vijeća i Koordinacije crnogorske nacionalne manjine u RH te drugi napisi od interesa za pripadnike crnogorske nacionalne manjine. Nastavljajući aktivnosti na poboljšanju kvalitete glasila, Vijeće planira izdvojiti dio sredstava za tiskanje i eventualne honorare za pojedine autore tekstova i priloga.

3. Biblioteka „Svjedočanstva vremena“. Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske je pokrenula u okviru izdavačke djelatnosti biblioteku „Svjedočanstva vremena“ putem koje nastoji predstaviti pojedince, crnogorskog podrijetla koji su na prostorima današnje Republike Hrvatske ostvarili zapažene rezultate na raznim područjima djelatnosti. Kako se biblioteka realizira u suradnji s Vijećem, u cilju povećanja kvalitete priloga, Vijeće će osigurati određeni iznos sredstava za isplatu honorara autorima

II. OBILJEŽAVANJE NACIONALNIH PRAZNIKA

Pitanje očuvanja nacionalnog identiteta crnogorske nacionalne manjine u Gradu Zagrebu ostaje jedan od prioriteta zadatka Vijeća, što nameće i obavezu učešća članova Vijeća u manifestacijama Petrovdana, Dana nezavisnosti, Dana državnosti i Lučindana koje organizira Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb i Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske, kao i snošenju dijela troškova prema planu.

1. Dan nezavisnosti Crne Gore i Dan Vijeća. Dan nezavisnosti 21. 5. utemeljen je odlukom Skupštine Crne Gore, kao datum kada su građani Crne Gore na referendumu 2006. izglasali njenu nezavisnost. Temeljem odluka referendumom Crne Gore je kasnije postala i međunarodno priznata država. Isti datum je Vijeće odredilo kao Dan Vijeća. Sukladno tome će i biti obilježen u organizaciji Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, odgovarajućim programom. Manifestacija se realizira u suradnji s Ambasadom Crne Gore u Republici Hrvatskoj; datum obilježavanja je 21. svibnja, a mjesto obilježavanja Zagreb.

2. Petrovdan. Petrovdan u tradiciji crnogorskog naroda ima značajno mjesto kao datum kada se sastajao CRNOGORSKI ZBOR, oblik svojevrstne narodne skupštine na kojem su se birali vladike i vladari Crne Gore; na kojem su se donosile sudbonosne odluke rata i mira; na kojem su se donosili zakoni i postavljali temelji moderne državne vlasti. Prvi dokumenti o CRNOGORSKOM ZBORU datiraju još od XI. stoljeća. Ovaj datum se obilježava tradicionalnom manifestacijom Petrovdanski sabor Crnogoraca, u okviru kojeg se i obilježava i slavi 13. srpnja 1941.- Dan antifašističkog općenarodnog oružanog ustanka crnogorskog naroda. Manifestaciju organizira, pod nazivom Petrovdanski sabor, Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka, a Vijeće snosi troškove jednog autobusa; datum obilježavanja je 9. srpnja, a mjesto obilježavanja Primorsko-goranska županija.

3. Dan državnosti Crne Gore. Dan državnosti Crne Gore 13. srpnja je utemeljen Odlukom Skupštine Crne Gore 12.7.2004. kao datum kada je na Berlinskom kongresu 1878. Crna Gora proširila međunarodno priznanje, i datum iz 1941. kada je u Crnoj Gori došlo do općenarodnog oružanog ustanka protiv fašizma, jedinstvenog u tadašnjoj Europi. Datum obilježavanja ove manifestacije je 13. srpnja, a mjesto obilježavanja je Zagreb.

4. Lučindan. Lučindan je u tradiciji crnogorskog naroda vezan uz ime Petra I Petrovića Njegoša, vladike i gospodara Crne Gore, poznatijeg u narodu kao Sv. Petar ili Petar cetinjski čudotvorac, koji se smatra utemeljiteljem novovjekovne države Crne Gore. Umro je 31.10.1830. godine na dan Sv. Luke (po julijanskom kalendaru), a četiri godine kasnije (1834.) proglašen je za sveca. Manifestacija se odvija pod nazivom Lučindanski susreti; datum obilježavanja je 31. listopada, mjesto obilježavanja je Zagreb, a trajanje manifestacije biće 3 dana.

III. PREDAVANJA I TRIBINE

Cilj planiranih predavanja i tribina je upoznavanje pripadnika crnogorske nacionalne manjine sa značajnim temama i imenima iz crnogorske povijesti, kao i aktualnim temama značajnim za crnogorski narod i crnogorsku državu. U travnju 2012.g. planirana je jednodnevna tribina sa temom „Aktualni politički trenutak Crne Gore“, uz učešće novinara i publiciste Esada Kočana iz Crne Gore.

IV. ZNANSTVENO ISTRAŽIVANJE I PROJEKTI

1. Nastavak projekta: „200 godina od Njegoševog rođenja“. U 2013. godini navršava se 200-ta godišnjica rođenja Petra II Petrovića Njegoša. Obilježavanje ove značajne obljetnice kroz zajednički program s NZCH, njenim udruženjima i ostalim vijećima planirano je u dvogodišnjem trajanju, a nositelj projekta je Odbor za obilježavanje obljetnice.

2. Nastavak projekta: „Hrvatski državni arhiv o Sekuli Drljeviću“. Kontraverze koje sa sobom povlači ime dr. Sekule Drljevića, njegov boravak u Hrvatskoj i njegovo političko djelovanje, kao i vrijednosni sudovi koji su najčešće temeljeni na glasinima bez znanstvenog dokaza opredjeljuju Vijeće da u 2011. godini započne Projekt: „Hrvatski državni arhiv o Sekuli Drljeviću“. Namjera je na znanstvenoj argumentaciji bez dodavanja ili oduzimanja, odgovoriti na pitanje „Tko je i što je dr. Sekula Drljević“. Tim više jer se u službenoj Himni Crne Gore nalaze dvije strofe pjesme koju je napisao Sekula Drljević. Planirano trajanje projekta 2 godine, a voditelj projekta je Željko Karaula, doktorand povijesti.

V. ZAJEDNIČKI PROGRAM KOORDINACIJE VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE

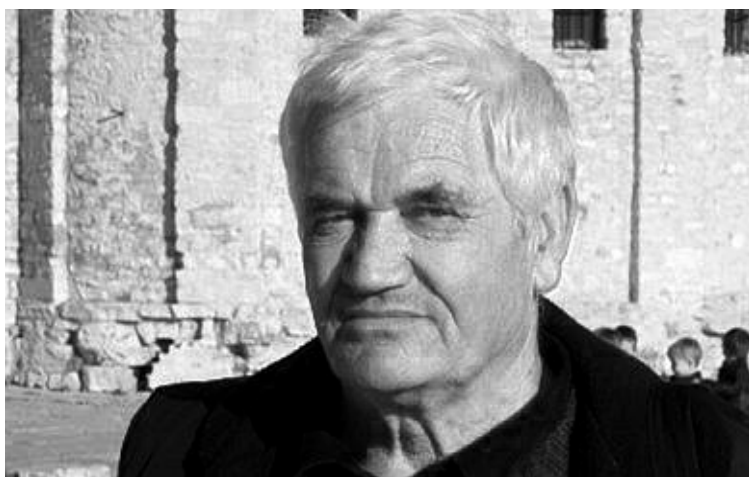
Aktivno sudjelovanje u radu Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske je značajan dio programskog djelovanja Vijeća. Promjenama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i određivanje pravnog subjektiviteta Koordinacija, poduzeće se odgovarajuće radnje za registraciju i financiranje sukladno donesenom Zakonu o registru vijeća, koordinacija i predstavnika nacionalnih manjina.

VI. OSTVARIVANJE I ZAŠTITA PRAVA PRIPADNIKA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE

Briga o primjeni i ostvarivanju članka 22. Ustavnog zakona o nacionalnim manjinama - Zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u RH. Učešće u donošenju svih odluka na razini Grada Zagreba koje se tiču manjinske problematike i manjinskih prava, naročito prava pripadnika crnogorske nacionalne manjine. Pomoć pri rješavanju pojedinačnih slučajeva kršenja manjinskih prava pripadnika crnogorske nacionalne manjine u Gradu Zagrebu

U prethodnom broju smo objavili da je Izborna skupština Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, održana 19.11.2011.g., jednoglasno donijela odluku o prijemu Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Grada Zadra i Zadarske županije u NZCH, a predsjednik Društva g. Raič Babović tada je izabran za člana Predsjedništva NZCH. U ovom broju prenosimo razgovor koji je sa predsjednikom novoosnovanog crnogorskog društva u Hrvatskoj vodio g. Marko Dunatov i objavio ga 28.12.2011. na portalu www.znet.hr.

OD PRVOG DANA OSJEĆAM SE ZADRANINOM

Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore osnivačku skupštinu imalo je 15. rujna 2011. -godine u Gradskoj knjižnici u Zadru. Tada je za predsjednika izabran Luka Kovačević koji je međutim u međuvremenu dao ostavku zbog problema sa zdravljem, a za novog predsjednika izabran je Raič Babović (72).

– Mi smo najmlađa udruga što se tiče nacionalnih manjina u Zadru. Društvo je registrirano 25. listopada 2011. godine, a ja ću sada, nakon

razgovora sa Vama, odnijeti u Grad Zadar zahtjev za dodjelu prostorija, rekao nam je na početku našeg razgovora novi predsjednik Društva Crnogoraca u Zadru, Raič Babović koji je na tom mjestu zamijenio Luku Kovačevića.

– U devetom mjesecu imali smo osnivačku skupštinu u Gradskoj knjižnici u Zadru. Tada je za predsjednika izabran Luka Kovačević koji je iz zdravstvenih razloga podnio ostavku, ali je i dalje ostao u predsjedništvu i pomagati će koliko bude mogao. U predsjedništvu nas ima sedmero, četiri muška i tri žene, sve Crnogorci, ističe Babović i dodaje kako članom njihovog društva može postati svaka Crnogorka i svaki Crnogorac i prijatelji Crne Gore od osamnaest godina, a može se učlaniti i mlađa osoba s tim što u tom slučaju pristupnicu potpisuju roditelji.

– Naše društvo momentalno broji 30 članova, ali se broj članova svakim danom sve više povećava. Još bi nas bilo i više kada bi imali prostorije u kojima bi se mogli družiti, jer se ovako moramo nalaziti po kavanama.

U Zadru, veli nam, danas ima oko 300 Crnogoraca. On tu živi preko pedeset godina.

– Od 1960. godine živim u Zadru. Preko pedeset godina. Kada sam došao u Zadar, a to je bilo davno, što se ono reče, trbuhom za kruhom, dočekao me most od bačava. Ja se od prvog momenta osjećam kao Zadrani. Poriyeklom sam sa sjevera Crne Gore, iz gradića Andrijevice. Nijesam se trudio da odbacim svoj govor, niti da ga zadržim. To je dio nas, dio naše povijesti, naše kulture. U Crnoj Gori nijesam bio od 1987.godine, kaže Babović.

– Ne znam za neki incident ili za nekog Crnogorca da nije bio u Zadru kako treba. Dosta je Crnogoraca sudjelovalo u Domovinskom ratu u obrani Hrvatske, neki od njih su danas ratni vojni invalidi. Kao Crnogorac u Zadru nikada nisam imao problema. Uredno sam dobio hrvatsko državljanstvo, a najprije sam i predao zahtjev za njim, kaže Raič Babović, čiji je sin također hrvatski branitelj.

– Imam jednog sina i tri unuka. Sin mi je rođen ovdje u Zadru. Visoko je obrazovan, ponosno će Babović i dodaje kako se od prvog dana osjeća Zadrani.

– Meni je tu sve što imam. Sve što sam stvorio, tu sam stvorio. Ovo je moj grad i ovo su moji ljudi. Ako čovjek cijeni sebe i mjesto otkud je došao, onda cijeni i ljude oko sebe. Treba voljeti svoje, ali cijeliti i poštovati tuđe.

Babović ističe da su Crnogorci najobrazovanija nacionalna manjina u Hrvatskoj i dodaje kako je velika i prisna suradnja Hrvatske i Crne Gore.

– Mi smo oduvijek imali dobre kontakte. Crnogorci se ovdje ne osjećaju kao tuđinci, nego kao sastavni dio ovog naroda. A kada se manjina u jednoj zemlji osjeća kako sastavni dio naroda te zemlje, to je onda velika stvar za tu zemlju.

Dnevne političke i ostale događaje u Crnoj Gori prati, veli nam, preko televizije. Oni isto pokazuju veliku pažnju prema dijaspori, dodaje. O politici nekadašnjeg crnogorskog predsjednika Momira Bulatovića nema lijepe riječi.

– Bulatovićeve politika teret je za svakog pravog Crnogorca, jer mi nikada nismo bili dio Srbije. I danas nažalost ima ljudi koji misle da smo priljepak Srbiji, a sve zbog politike koju je vodio Momir Bulatović. To su bili njegovi uski interesi kada je pao pod utjecaj Miloševićeve politike. Njegovi postupci nikako nisu bili dobri za Crnu Goru, ističe Raič Babović i dodaje:

– Da se razumijemo, više bi Bulatović trebao odgovarati za ono što se događalo Dubrovniku nego oni koji su odgovarali, a i oni bi trebali odgovarati skupa s njim. Njegova je odgovornost neupitna. Ne znam je li podignuta optužnica u Haagu protiv njega, ali bi ga trebalo pozvati na odgovornost, kazao nam je na kraju razgovora i istaknuo kako bi želio da sljedeću kavu popijemo u prostorijama koje će, nada se, društvo Crnogoraca u Zadru uskoro dobiti.

Za sve one koje interesira da postanu članovi ove najmlađe nacionalne manjine u Zadru mogu se obratiti njemu osobno, na telefon 091 561 – 6789.

Marko Dunatov

SJEDNICA PREDSJEDNIŠTVA DRUŠTVA „MONTENEGRO“ ZAGREB

Četvrta sjednica Predsjedništva Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, koju je sazvao i vodio predsjednik Dušan Mišković, održana je 30.1.2012.g. u Crnogorskom domu u Zagrebu. Poslije jednoglasnog usvajanja zapisnika prethodne sjednice, najprije je razmotren izvještaj o ostvarenim aktivnostima Društva u prethodnoj godini. Predsjednik Društva uvodno je istakao da je veći dio ovoga izvještaja već razmatran i usvajan na prethodnim sjednicama Predsjedništva i na izbornoj skupštini Društva, potom je posebno naveo programe koji su se realizirali u zadnjem tromjesečju. Konstatirano je da su, pored programa utvrđenih godišnjim planom, ostvareni i dodatni programi, a prisutni su zatim jednoglasno donijeli odluku o usvajanju Izvještaja o realizaciji programa Društva „Montenegro“ za period 1.1. - 31.12.2011. godine.

Financijski izvještaj Društva „Montenegro“ razmatrat će se na idućoj sjednici Predsjedništva.

Dušan Mišković je zatim istakao da je Društvo dobilo priznanje koje je uručeno povodom obilježavanja 20 godina osnivanja i djelovanja Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske.

U okviru informiranja o financiranju programâ Društva, prisutni su obaviješteni da su za prvo tromjesečje sredstva Društvu (i ostalim udruženjima i NZCH), kao sredstva akontacije, određena u visini prošlogodišnjih sredstava, umanjenih za 30% (dopis Savjeta za nacionalne manjine RH).

Na kraju sjednice prisutni su jednoglasno prihvatili upućene pozive za gostovanja pjevačkog zbora „Montenegro“ u Kranju, Umagu i Češkom Krumlovu, a Dušan Mišković, Ćazim Asović i Veljko Perović zaduženi su da načine financijski okvir tih gostovanja.

O FINANSIRANJU KULTURNE AUTONOMIJE NA PRAGU ULASKA U EVROPSKU UNIJU

U emisiji emitovanoj uoči predstojećeg referenduma o ulasku Republike Hrvatske u Evropsku Uniju, multinacionalni magazin „Prizma“ bavio se i pitanjem kakve bi promjene u finansiranju manjinskih institucija i njihovih projekata moglo donijeti članstvo Hrvatske u toj asocijaciji.

Naime, do sada su troškovi kulturne autonomije nacionalnih manjina i njihovih udruga i ustanova podmirivani iz državnog proračuna Republike Hrvatske. Međutim, budući da je civilno društvo u Evropskoj Uniji odavno okrenuto prema evropskim fondovima, logično je da će sve udruge, pa i one manjinske, koje djeluju u Hrvatskoj krenuti istim putem; pitanje je samo koliko su one za to spremne.

Govoreći u emisiji, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske gospodin Aleksandar Tolnauer naglasio je, kako je i predviđeno programom Vlade Republike Hrvatske za period od 2011.-2015. godine, da će se udruge nacionalnih manjina morati prilagođavati evropskim standardima, što je uostalom Savjet već dvije-tri godine i najavljavao i na određeni način pripremao teren za trenutak kada će (a danas to ona već jesu!) financijska sredstva biti dostupna iz evropskih fondova. Posebno je naglasio da je u tom djelu potrebno preduzeti ono na što je Savjet vrlo često ukazivao, a to je edukacija i dovođenje mladih koji se mogu prilagoditi novom sustavu i osposobiti da crpe ta sredstva za manjinske programe. Ipak, do ulaska u Evropsku Uniju, država će i nadalje finansirati manjinske aktivnosti, ali će se ta sredstva postupno smanjivati.

Indikativno je bilo i mišljenje koje je u emisiji iznio gospodin Senad Nanić, predsjednik Kulturnog društva Bošnjaka Hrvatske „Preporod“ Zagreb. Naime, navodeći kako im je finansiranje iz evropskih izvora i dalje poprilična nepoznanica premda su preko vlastitih kontakata i preko evropskog predstavništva u Zagrebu dobili čitav niz linkova na kojima bi se mogli obavijestiti, on je iznio uvjerenje da udruge nijesu dovoljno ekipirane za to u ovom trenutku, te da je za to neophodna stručna osoba u svakoj udruzi koja bi se time mogla baviti na studiozan način. U tom smislu smatra da bi podrška Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, možda čak i njegova usmjerenost ove godine na to pitanje, bila od velikog značaja za sve manjinske udruge.

(Izvor: Multinacionalni magazin „Prizma“, HTV, 14.01.2012.)

GLOBALIZACIJA I POLITIKA KULTURNE RAZLIČITOSTI

U utorak, 31. siječnja 2012. u 20 sati u Centru za kulturu Trešnjevka u Zagrebu, dr. sc. Senka Božić-Vrbančić i dr. sc. Tomislav Pletenac održali su predavanje o projektu „Globalizacija i politika kulturne različitosti“ koji upravo počinje.

Voditeljica projekta je dr. sc. Senka Božić-Vrbančić. Posljednjih su 20 godina identitet, razlike, miješanja kultura i multikulturalizma, neki od pojmova o kojima se najviše raspravlja.

Danas, više nego ikad problem se „politike različitosti“ aktualizirao uslijed rata protiv terorizma i ekonomske recesije. Samo do prije nekoliko godina, ustvrđuje dr. Božić, nisu se čule nezamislive izjave o kraju multikulturalizma u Europi (A. Merkel i N. Sarkozy su harmonični suživot manjina s dominantnom skupinom proglasili zabludom multikulturalizma).

Istodobno iz Australije dolaze izjave o iskustvu suživota koje inzistira na interakciji (a ne integraciji kao u nekim evropskim zemljama), te najave o radikalizaciji multikulturalnih politika.

S druge strane, Evropski parlament naglašava „jedinstvo u različitosti“ kao jedinu moguću opciju. „Tolerancija“ i „otvorenost prema Drugom“ su naglašene kao glavne europske vrijednosti.

U tom svjetlu, temeljni je cilj projekta utvrditi nove oblike interpretacije različitosti koje nastaju u suvremenim ideologijama kroz analizu javnih politika, te artikulacije tih politika kroz medije, umjetnost i književnost.

Pokušat će se odgovoriti na pitanja: što znači govoriti o politici različitosti, danas u vrijeme globalnog rata protiv terorizma i globalne ekonomske krize, kakva je povezanost gospodarske sfere društva i politike različitosti, postoje li promjene u konstruiranju straha od „drugosti“, i ako postoje, kako se one artikuliraju u različitim kontekstima u odnosu na globalizaciju. U projektu sudjeluje 12 istraživača iz Hrvatske, Njemačke i Australije.

(Izvor: www.hrt.hr, 02.02.2012.)

ZNANJEM ZA BOLJITAK NACIONALNIH MANJINA U ZAGREBU

U Zagrebu je 6. i 7. veljače 2012. godine održana radionica za članice i članove vijeća i predstavnice i predstavnike nacionalnih manjina Grada.

Radionicu su držale naše, već poznate voditeljice (trenerice), sa prošlogodišnjeg seminara o izradi projekata, iz *ODRAZA – Održivi razvoj zajednice* (nezavisna organizacija civilnog društva), a u organizaciji Grada Zagreba.

Detaljni plan radionice bilo je Strategijsko planiranje: upoznavanje s važnosti planiranja za uspjeh organizacije, elementima i koracima u strategijskom planiranju i definiranje elemenata strategijskog plana organizacije.

Na radionici su sudjelovali i mlađi predstavnici nacionalnih manjina, podijeljeni u dvije grupe polaznika, ali iz naše manjine nije, na žalost, bilo mlađih predstavnika, nego srednja i starija generacija. Posebno nam je bilo drago opet se naći i raditi zajedno, i svi su istakli potrebu češćih okupljanja, razmjenu iskustava u radu i sličnih susreta. Većina manjinskih predstavnika smatra da se rijetko, ili gotovo nikako ne okupljamo, a što bi sigurno doprinijelo boljem radu raznih oblika djelovanja. Pala su i obećanja, dogovori o budućim susretima i zajedničkim projektima, razmjenu iskustava.

A što smo naučili?

Bilo je vrlo interesantno, dinamično i u dobroj atmosferi: od vizije, misije do uspješne organizacije, uz puni angažman svih polaznika. A započelo se uz puno smijeha – trebalo je, naime, nacrtati kako zamišljamo idealnu zajednicu. Neki od nas nisu crtali desetljećima, bilo je tu kućica u cvijeću, patkica na jezeru, apstrakcija, a sve je to trebalo i usmeno objašnjavati.

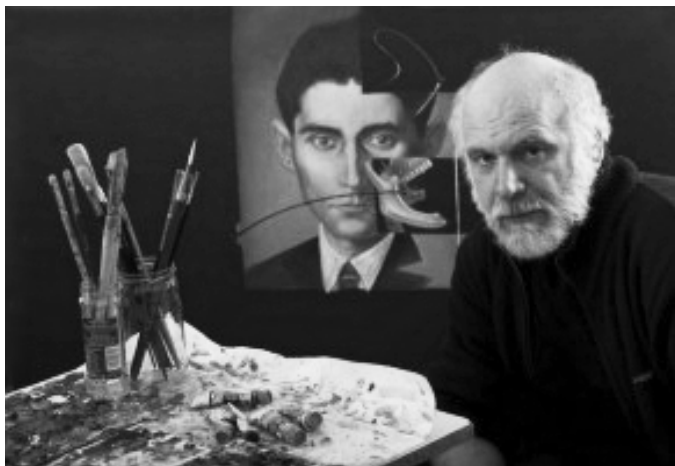
Kreativni rad uputio nas je kako strategijski planirati, izdvojiti bitne i rješive probleme, odrediti prioritete i aktivnosti.

Svi smo bili zadovoljni naučenim, jedino se nadam da to neće ostati mrtvi kapital i da ćemo stečeno znanje moći upotrijebiti. Posebno bi bilo važno održati ovakve radionice za sve članice i članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina, jer nije dovoljno samo nekolicinu permanentno osposobljavati za uspješniji rad.

Milanka Bulatović

„Crnogorski glasnik“ izlazi uz potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Pozivamo Crnogorke, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i priložima pomognu redakciji „Glasnika“ na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista. Tekstovi nijesu lektorisani te se izvinjavamo autorima i čitaocima.

SLIKAR DIMITRIJE POPOVIĆ PRIMLJEN U ČLANSTVO HRVATSKOG DRUŠTVA PISACA

Čuveni crnogorski i hrvatski slikar Dimitrije Popović primljen je u članstvo Hrvatskog društva pisaca. Kuriozitet Popovićeovog prijema je i u tome što se rijetko događalo da likovni umjetnik takvog kalibra izgradi i status prvorazrednog pisca.

– Prijemom u Hrvatsko društvo pisaca ukazano mi je veliko priznanje. To je društvo koje okuplja eminentne savremene književnike, pjesnike, teoretičare književnosti, književne kritičare i čini mi veliku čast što je moj literarni rad i na ovaj način potvrđen. Za zadovoljavanje

profesionalnih kriterijuma za članstvo podjednako su bile uvažene moje knjige eseja iz umjetnosti i beletristike – kazao je za Pobjedu Dimitrije Popović.

Spisateljsku avanturu Dimitrije Popović je počeo kao esejista. Potom je došla knjiga pripovijedne proze „Smrt Danila Kiša“ koju su čitaoci i književna kritika dočekali sa oduševljenjem. Dok piše, kako kaže, u potpunosti se posvećuje prirodi problema koji ga zaokuplja. Ne može sa sigurnošću reći u kom se od književnih žanrova u kojima se oprobao bliže približio svom idealu lijepog pisanja.

– Motiv neke slike o kojoj pišem, način na koji je koncipirana, isto je tako poticajan za pisanje kao i neki događaj iz stvarnoga života. Sve se može pretvoriti u literaturu samo to što se pretvara u književnu formu mora biti dobro napisano. Kako je Stefan Malarme govorio – sve na svijetu postoji da bi se napisala jedna knjiga – kazao je Popović.

Zamoljen da prokomentariše motive koji ga pokreću na pisanje, Popović podsjeća da su teme kojima se bavi u slikarstvu, većinom literarne.

– Njihova kompleksnost je zahtijevala da se iz likovnog idioma pretoče u literarni jezik. Mnoga literarna djela bila su inspirativno izvorište za moje kompozicije. Crtež iz 1967. godine bio je inspirisan Kafkinim „Preobražajem“. Riječ izaziva sliku isto onoliko koliko slika provocira riječ – naglasio je Popović.

Da podsjetimo, poetske slike Danteovog „Pakla“ poslužile su Popoviću za likovno uobličenje kompozicija od kojih je formiran ciklus „Ommagio a Dante“, izložen 2002. godine, u Danteovom muzeju u Raveni.

Na radnom stolu novog člana Hrvatskog društva pisaca puno je noviteta. Popović je nedavno završio jedan Krležin portret za časopis „Kronika“ Instituta za književnost Hrvatske akademije nauka i umjetnosti. Nakon toga od njega su zatražili da o tom portretu napiše kratki esej. On će biti objavljen u tematskom broju časopisa koji je posvećen 30-godišnjici Krležine smrti.

– Sada radim na noveli vezanoj za Njegoša. Upravo je objavljena moja monografija „Misterijum Luče mikrokozma“ s radovima inspirisanim slavim Njegoševim spjevom. Izložba tih radova biti će upriličena u Biljardi, iduće godine, povodom velikog jubileja – 200 godina Njegoševa rođenja – najavio je Popović.

V. Simunović

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 7. februar 2012. godine)

Vrijedan poklon Matice crnogorske biblioteci NZCH

**BIBLIOFILSKO DVOJEZIČNO IZDANJE
ANTOLOGIJSKE POEME RATKA VUJOŠEVIĆA
„OREVUAR MONTENEGRO“**

...

Au revoir, Monténégro

Grand chant jeté aux rocs aux sables

Unique nuit, nuit irremplaçable,

Au revoir, Monténégro

...

Orevuar Montenegro,

Velika pjesmo bačena u stijene,

Jedina moja noći, noći bez zamjene,

Orevuar Montenegro!

Svi posjetioci prošlogodišnjih Lučindanskih susreta sigurno pamte nadahnuće s kojim je dramski umjetnik Slobodan Marunović tada kazivao stihove poeme „Orevuar Montenegro“ crnogorskog pjesnika Ratka Vujoševića (1941-2004).

U prethodnom broju čitaoci su mogli pročitati da je Matica crnogorska objavila dvojezično izdanje „Au revoir, Monténégro“ / „Orevuar Montenegro“ te poeme, koju je na francuski jezik preveo Kolja Mićević.

A posjetioci Crnogorskog doma u Zagrebu sada su u prilici da u rukama imaju i bibliofilsko izdanje te poeme (otisnuto u 99 numerisanih primjeraka) koje je Matica crnogorska darivala NZCH i koje je već našlo svoje trajno mjesto u biblioteci Zajednice.

**O POEZIJI
RATKA VUJOŠEVIĆA**

U Ratku su se srećno srele vrijednosti naše poetske tradicije, jezičke vrijednosti, i moderno – savremeno poetsko osjećanje, što mu je omogućilo da stvori antologijsku poemu „Orevuar Montenegro“, koja sigurno spada u najbolje što je stvoreno u našoj poeziji.

Branko Banjević

Vujoševićev ritam je u stvari jedna borba – la bataille – jedno ritmičko poprište na kome pesnik želi da jednom zauvek razreši pitanje (deseteračkog) nasleđa!

Kolja Mićević

Crnogorci ovu Vujoševićevu pjesmu ne čitaju već dišu. Ona se samomemoriše i ulazi u crnogorsko biće poput stihova iz Gorskog vijenca.

Borislav Jovanović

DANI CRNOGORSKOG FILMA U SPLITU

U Kinoteci Zlatna vrata održan je, od 10. do 12. siječnja 2012. godine filmski ciklus posvećen crnogorskom filmu. Prva dva dana ciklusa prikazani su dokumentarni i kratki igrani filmovi Dušana Kasalice – „Van dometa“, Predraga Golubovića – „Smrt Paora Đurice“, Stjepana Zaninovića – „Nikom ništa“, Vladimira Perovića – „Strasti“, Andra Martinovića – „Duellum“, Branislava Bastaća – „Selo Tijanje“, Nikše Jovićeovića – „Crvena ruža za ...“ i Zdravka Velimirovića – „Derviši“, a treći je dan bio rezerviran za dugometražni igrani film „Ljubav, ožiljci“ u režiji četiriju mladih redatelja: Ivane Četković, Branislava Milatovića, Miloša Pušonjića i Mladena Vujačića.

Nataša Gerželj

U prostorijama Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeka 23. i 24.2.2012. održani

DANI CRNOGORSKOG FILMA U RIJECI

Prvi dan

Smrt paora Đurice

(kratki igrani film, sc. Vlatko Gilić i Predrag Golubović, r. Predrag Golubović)

Nikom ništa

(kratki dokumentarni, sc. i r. Stjepan Zaninović)

Van dometa

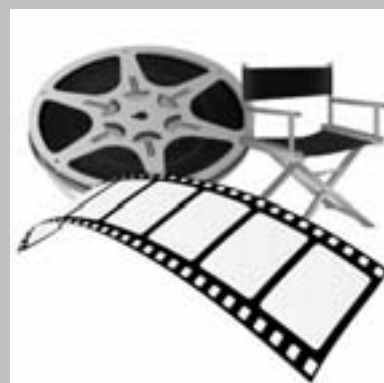
(kratki igrani, sc. i r. Dušan Kasalica)

Život, priključenija i održivi razvoj jednog kokota

(dokumentarni, sc. i r. Vladimir Perović)

Duellum

(animirani, sc. i r. Andro Martinović)

Drugi dan

Ljubav, ožiljci

(igrani omnibus film, sc. i r. Ivana Četković, Branislav Milatović, Mladen Vujačić i Miloš Pušonjić)

Aleksandar Sergejevič Puškin: BONAPARTA I CRNOGORCI

*Aleksandar
Sergejevič
Puškin
(1799-1837)*

ALEKSANDAR SERGEJEVIČ PUŠKIN rođen je 6. juna 1799. u Moskvi. Među prvima je u Rusiji počeo da piše narodnim jezikom, a pri tome je razvio vlastiti stil u kojem je maestralno spojio satiru, romantiku i dramu. Smatra se ocem moderne ruske književnosti.

Kao potomak stare osiromašene plemićke porodice, još u ranom djetinstvu prepušten je odgoju ljudi iz nižih društvenih slojeva: kmeta Nikite Kozlova i oslobođene kmetkinje Arine Rodionove Jakovljeve. Upravo njoj može zahvaliti na odličnom poznavanju ruskog narodnog stvaralaštva i jezika. Školovao se u plemićkom učilištu u Carskom selu u kome je, zahvaljujući liberalnim nastavnicima, vladao duh političkog slobodoumlja. U liceju je pripadao naprednom književnom kružoku Arzamas. Od 1814. njegovi se stihovi objavljuju i slava mladog pjesnika brzo raste. Iz liceja je izašao kao poklonik Radiščeva i Voltera, kao pjesnik slobode i protivnik autokratizma.

Nakon završenog školovanja povremeno je radio u Ministarstvu vanjskih poslova. Bio je buntovnik, progonjen, pa pomilovan. Njegov život je satkan od dvoboja sa ljudima i „vjetrenjačama“. Ovi prvi su mu ranjavali tijelo, a „vjetrenjače“, ljudi autoritarnih sistema protiv kojih se borio, ranjavali su mu tananu pjesničku dušu. Puškin je svojim djelima uvijek bio pobjednik, onako nadvremenski kako je i živio...!

Puškin je život izubio mlad, u dvoboju, u svojoj tridest osmoj godini. Dvoboji su bili česta pojava u Rusiji i prihvatljiv način branjenja časti među ruskom aristokratijom. To „branjenje časti“, vjera u slobodu življenja i mišljenja, spaja ga sa Crnogorcima. Oduševljen pobjedom Crnogoraca u Boki, 1806. godine, nad francuskom armadom u njenom sunovratnom pohodu ka Rusiji (1812), Puškin je pjesmom „Bonaparta i Crnogorci“ poetski pozdravio i prigrlio ponosnu i hrabru Crnu Goru i još više je približio „majci“ Rusiji.

Pjesma „Bonaparta i Crnogorci“ objavljena je prvi put u Crnoj Gori u časopisu „Grlica“, na Cetinju, 1839. godine.

Crnogorci, što je to?
Bonaparta pitao je:
Je l' istina – Pleme zlo,
Ne plaši se sile moje!

Kajaće se ti drznici
Starješine nek im znaju –
Da i puške i handžare,
Sve preda mnogom pobacaju!

Posla na nas pješadiju
Sto topova i mortira
Oklopnika ljutih čete
I kosmatih kirasira

Za predaju i ne znaju
Crnogorci, sokolovi!
Od konjice i soldata
Štit je kamen i rovovi.

Zasjedosmo u gudure
Da nezvance dočekamo,
Što krenuše uz planinu
Da unište što imamo.

Izbijaju ispod stjenja,
Kad, odjednom ... smetikolo!
Nad glavama ugledaše
Crnogorskih kapa – oro.

Stani! Pali! i obori
Crnogorca svaki svog.
Milost ovdje – odbacite,
Ne štedite ni jednog!

Francuzi su zapucali,
Popadale kape s grana;
Crnogorci pritajeni
U grmenju strmih strana.

Plotunom smo uzvratili –
Na pitanje: Šta je to?
Francuzima da zapamte
Što je eho i što zlo.

Pukovnik im namah pade
Stodvadeset s njim vojnika;
U sunovrat strče odred
Bez oružja i čelnika.

I od tada Francuzima
Ne sviđa se kamen naš,
I crvene kad god vide
Crnogorske kape kraš.

(prepjev: Vukale Đerković)

Nenad Stevović

U prošlom broju našeg glasila čitaoci su saznali da je crnogorski satiričar Veljko Rajković dobitnik prestižne nagrade za satiru „**RADOJE DOMANOVIĆ**“, u kategoriji **EKSELENCIJA SATIRE – najuspješniji inostrani satiričar**. Nagradu dodjeljuju Fond „Radoje Domanović“ iz Beograda i Udruženje književnika Srbije (nagrada je, u istoj kategoriji, dodijeljena doajenu evropske satire Žarku Petanu, dramskom piscu, reditelju i satiričaru iz Ljubljane). U ovom broju čitaoci imaju zadovoljstvo da saznaju koji su njegovi aforizmi bili pročitani na ceremoniji uručenja nagrade 22.12.2011.g. u Beogradu.

U protekloj godini g. Veljko Rajković objavio je dvije knjige satire: **LJUDNICA** (aforizmi) i **DARVINE, DARVINE ...** (epigrami), dostupne u digitalnoj biblioteci crnogorske kulture www.montenegrina.net, kao i na internetskoj adresi „Glasnikovih“ izdavača www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr. Na Međunarodnom konkursu za satiru u Paraćinu g. Rajković dobio je Prvu nagradu za satiričnu pjesmu, a na portalu **OŠIŠANI JEŽ**, njegov aforizam proglašen je za **AFORIZAM GODINE 2011**. Tokom 2011. aforizmi su mu izvršeni u **ANTOLOGIJU SLOVENSKE UMJETNOSTI**, koja je objavljena u Poljskoj.

Visoko priznanje za crnogorskog satiričara
VELJKO RAJKOVIĆ – EKSELENCIJA SATIRE

AFORIZMI VELJKA RAJKOVIĆA

(pročitani na ceremoniji uručenja nagrade)

**Crnogorci ništa ne rade na sebi.
Plaše se visine.**

**Vlast će stati na put kriminalu
i tako započeti proces pridruživanja.**

**Pravi krivci se znaju.
Zato su nepoznati.**

**Optimista sam od rođenja,
a pesimista – od kad znam za sebe.**

**Naši stari su bili pametniji.
Oni su vodili konje.**

**Muvu nije zgazio.
Kupile su se na njega.**

**Zahvaljujući vladi, narod je srećan.
Jer, sreća je lijepa samo dok se čeka.**

**Prva crnogorska zapovijest:
Sjedimo đe smo, ionako će nas đavo odnijet!**

**Bili smo odmakli na putu demokratije.
A onda je došlo do zamora materijalista.**

**Kod nas su na visini zadatka samo oni
koji se spuštaju ispod svakog nivoa.**

**Bio sam u policiji i na mjestu lica
osjetio poplavljena područja.**

**Ova vlast zaslužuje svaku osudu.
Osim uslovnu.**

1935

OŠIŠANI J E Ž

2012

AFORIZAM GODINE:

**Sa velikima saradujemo na principu reciprociteta.
Koliko oni požele, toliko mi prežalimo.**

Veljko Rajković

Korešpodencija

Kada je – nakon što je u prošlom broju „Glasnika“ objavljena njegova satirična pjesma „Moj jezik“ – od g. Veljka Rajkovića pristigla i jedna njegova aluzija na dužinu naziva našeg jezika:

- Kako se zove naš jezik?*
- Šedi da ti pričam ...*

pa se tako nastavila prepiska s njim, to nas je osokolilo da se laureatu uglednog priznanja obratimo pismom-molbom da nam proslijedi i neki vizuelni zapis sa svečane dodijele nagrade. Uz fotografiju samo povelje-plakete stiglo je i pismo u kojem g. Veljko Rajković kaže kako je priznanje u njegovo ime primio crnogorski satiričar Savo Martinović koji živi u Beogradu, jer je njega „vis major“ bio spriječio da pođe na velji put. Oni koje su ošklapila „vunena vremena“ sigurno bi rekli: „Ma bolje i ti major, no major OZNE!“. A možda se g. Rajković – znavajući za aforizam-pitalicu Sava Martinovića: „Zaslužuje li medalja da bude obješena?“ – pobojao da i on tako ne prođe zbog svoje „kratke forme“? A i mi smo se pobojali njegove ne „kratke“ već „česte forme“, jer bi u svakom pismu pristigao sjajni novi aforizam, a naše glasilo je, za sada, dvomjesečno! Ali, brzo nas je ospokojilo njegovo pojašnjenje koliko vremena treba da nastane jedan aforizam:

- Pavle, čovječe, đe si ti? Evo godinu te nijesam gleda! Đe si to bio, obraza ti?*
- Ja doma, svega mi! Pisa sam jedan aforizam!*

pa zato s radošću očekujemo nagovješteno dogovaranje o daljoj saradnji, nadajući se ipak da se Nj.E. neće sada ponebesiti, pa da u toj budućoj recipročnoj saradnji prođemo kao u njegovom aforizmu godine? Ma, kako god bilo, jedno je sigurno: jedva čekamo da nam Veljko opet bude dragi gost u Crnogorskom domu u Zagrebu, a i šire.

Z.D.

DRUŽENJE U CRNOGORSKOM DOMU U ZAGREBU

I početkom ove nove godine (5.1.2012.g.) brojne Crnogorke, Crnogorci i njihovi prijatelji i gosti okupili su se oko izuzetno bogate trpeze u Crnogorskom domu u Zagrebu kako bi već po tradiciji obilježili predstojeće Badnje večerice i Božić, računajući po julijanskom kalendaru.

TRADICIONALNA DRUŽENJA U RIJECI

Vijeće crnogorske nacionalne manjine za Primorsko-goransku županiju u suradnji s Vijećem crnogorske nacionalne manjine Grada Rijeke i NZC-a Rijeka organizirali su krajem prošle i početkom Nove godine susrete povodom božićnih i novogodišnjih blagdana.

Na prigodnim druženjima okupili su se članovi iz cijele županije te članovi njihovih obitelji, rodbina i prijatelji.

Profesor Vukašin Jaramaz pozdravio je sve prisutne, ispričao nekoliko anegdota o Božiću i čestitao Božić svim prisutnima te pokazao sliku Njegoša koju smo na poklon dobili u Zagrebu, kao i novu kartu Crne Gore.

Naša pjevačka skupina „Montenegrina“, pod vodstvom maestra Zorana Badjuka prigodnim je pjesmama razveselila sve prisutne. Budući da su blagdanska druženja postala već tradicija Zajednice kojoj se odaziva veliki broj članova, želja nam je da i dogodine bude veselo i raspjevano kao i svaki put dosad.

Dragutin Lakić

U galeriji „Montenegrina“ NZC Rijeka otvorena

SAMOSTALNA IZLOŽBA IVANA PAULIĆA

U petak, 13.01. otvorena je samostalna izložba riječkog umjetnika, Ivana Paulića. Prostor galerije Montenegrina bio je premalen za sve posjetitelje koje je zanimao opus mladog slikara.

Oko dvadesetak slika podijeljenih na dvije teme (Prostor – Vrijeme i Aktovi) te tri crteža svojim su bojama i izmijenjenim očištima zaintrigirali gledatelje da se oko svake slike zadrže i pokušaju dokučiti smisao. Izložbu je u ime Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeke te oba Vijeća za crnogorsku nacionalnu manjinu (za grad i županiju) otvorio mladi vijećnik za PGŽ Luka Bešlić. Likovnu kritiku gospođe Mirjane Kos pročitala je također vijećnica za PGŽ, Sanja Lakić. Program

su dodatno obogatile dvije skladbe koje je na gitari izveo sam autor izložbe, Ivan Paulić uz pratnju kolege i prijatelja Elvisa Devčića. Izložba je i službeno otvorena prigodnim darivanjem te željom za daljnjom suradnjom. Među okupljenima bilo je mnoštvo mladih, novih lica što je posebno razveselilo starije članove Zajednice. Izložbom su svi bili zadovoljni pa se nadamo kako će ovakav, moderniji način otvaranja izložbe postati način da se dovede što više mladih ljudi koji su i na ovaj petak trinaesti galeriju ispunili smijehom i pozitivnim mislima.

Dragutin Lakić

Zbog opredjeljenja Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske da „temeljito i sistematski istražujemo i obogaćujemo naše poznavanje sudbine crnogorskoga bića na ovim prostorima još od najranijih naseljavanja početkom 15. stoljeća“ – uveli smo rubriku „PRILOZI ZA ANTROPOGEOGRAFSKE STUDIJE“, prvenstveno s namjerom da se ukaže na moguće pravce budućih takvih istraživanja u Hrvatskoj, ali i sa krajnjom željom da njihovi cjeloviti rezultati jednog dana budu uobličeni u odgovarajuću studiju i objavljeni u okviru izdavačkih pregnuća naše Zajednice. U ovom broju g. Slobodan B. Medojević iznosi brojne, širem krugu čitalaca sigurno manje poznate, podatke o kolonizaciji crnogorskih hajduka u Istru.

KOLONIZACIJA CRNOGORSKIH HAJDUKA U PULU I OKOLINU KRAJEM XVII VIJEKA

Kolonizacija hajduka u Istru, odnosno u Pulu predstavlja karakterističnu epizodu organizovane kolonizacije, koja pruža detaljan uvid u vrlo komplikovan mehanizam takvih seoba i objašnjava uzroke mnogih neuspjelih pokušaja da se doseljenici trajnije smjeste u Istri. Iz djela autora Miroslava Bertoše: *Istra: doba Venecije (XVI.-XVIII. stoljeće)*, Pula 1995; *Hajduci u južnoj Istri*, Kalendar Jurina i Franina, Pula 1977; *Hajdučka epizoda naseljavanja Puljštine (1671-1675)*, Jadranski zbornik – prilozi za povijest Istre, Rijeke, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara, sv. VIII., Rijeka-Pula 1973. i Slavena Bertoše: *Kulturalno-antropološki aspekti hajdučkog naseljavanja južne Istre (1671.-1676.)*, Lingua montenegrina, br. 3, Cetinje 2009. u mogućnosti smo da vrlo pouzdano rekonstruiramo u nauci malo poznatu kolonizaciju Crnogoraca – hajduka i njihovih porodica u Istru krajem XVII vijeka.

Zbog teškog položaja crnogorskih – risanskih hajduka, diplomatskih i socio-ekonomskih razloga, a sve u cilju sprovođenja kolonizacijske politike u Istri, mletačka je vlada uz posredništvo generalnog providura Antonija Barbara nagovorila predstavnike crnogorskih, a u literaturi često nazivanih „Risanskih hajduka“ (po mjestu odakle su krenuli u kolonizaciju), da se organizovano presele u Istru. Tada je sa četvoricom hajdučkih predstavnika: Bajom Nikolićem Pivljaninom, Nikolom Popovićem, Petrom Babićem i buljubašom Miloševićem generalni providur Barbari dogovorio preseljenje 1300 crnogorskih hajduka sa porodicama u Istru. Taj dogovor, odnosno, hajdučki podnesak nazvan je popularno „Barbarijevi kapituli“. Taj se podnesak sastojao od devet tačaka, tj. zahtjeva. Najzanimljiviji je svakako popis područja (*contrada*) koje su hajdučki predstavnici izabrali za smještaj hajduka i njihovih porodica. U drugoj tački kapitula hajduci traže dozvolu da izaberu četvoricu sudija koji će se bez ograničenja baviti svim njihovim građanskim sporovima (*cause civili*) dakle bez uplitanja istarskog sudskog aparata. Budući da u Puli neće biti dovoljno mjesta za sve, neke će se hajdučke obitelji nastaniti u okolnim selima. Hajdučki predstavnici zato mole besplatni materijal za gradnju kuća, a posebno za gradnju pravoslavne crkve. U Puli su zatražili što više kuća, da ih sa svojim nasljednicima mogu koristiti bez ikakvog nameta. Traže da budu oslobođeni služenja na galijama, rada na kopanju zaštitnih kanala, utvrda i javnih objekata. Dužni su jedino s oružjem stupiti u državnu službu, ako to prilike zahtijevaju. S obzirom da su u Istru došli bez ičega, traže da im se ubuduće za izdržavanje dodijeli posebna stoka i ratarski alat. U posljednjoj, devetoj tački kapitula traži se da svi njihovi sunarodnjaci, koji kasnije budu stigli u Istru, uživaju povlastice koje imaju prvi kolonisti. Ovi kapituli će kasnije postati i kamen spoticanja u odnosima mletačke vlasti i hajduka i vrlo čest razlog dugih sporenja i stvaranja atmosfere međusobnog nepovjerenja!

Zapovijedi koje je Senat uputio rektorima još dok su se hajduci spremali na put i dok su plovili prema Istri, kao i odredbe izdate nakon njihovog dolaska u Istru, upućuju na zaključak da ih je Mletačka Republika namjeravala pretvoriti u ratare i stočare i na taj način uklopiti u istarske privredne i društvene tokove.

U pismu providura Barbara nalazimo podatak da su se hajdučke porodice ukrcale u osam većih brodova početkom juna 1671. Ukupno je bilo 630 osoba, za koje je plaćena brodarina, a obilno su opskrbljene namirnicama za 20 dana, jer je bilo predviđeno da će toliko trajati put do Istre. Galije s

risanskim hajducima kretale su se sporo i vjerojatno su se zaustavljale po obalnim i ostrvskim mjestima, čekajući povoljniji vjetar za plovidbu. Sredinom juna 1671. rašporski kapetan Lunardo Marcello poslao je iz Pule izvještaj o dolasku i smještaju hajdučkih doseljenika, među kojima je bilo 180 naoružanih muškaraca, 150 žena i 300 djece. Hajdučke mu harambaše nijesu dozvolile da ih razdvoji i raseli po čitavoj Istri, pa ih je morao sve zajedno smjestiti u 41 kuću u Puli. No, većina kuća bila je u lošem stanju, a samo su neke bile prazne. Uglavnom se radilo o spremištima u kojima su puljski građani držali stoku, žitarice i alat. Za popravak kuća i preseljavanje puljskih građana u nove stanove Marcello je utrošio svotu od 120 dukata. Popis kuća, njihovih vlasnika i visine zakupa za iznajmljivanje zgrada pokazuje da su one uglavnom bile vlasništvo puljskih građana, kaptola i samostana, a manjim dijelom u posjedu crkvenih i svjetovnih osoba iz Fažane, Umaga, Labina i Rovinja. U prvoj fazi, od maja do septembra 1671., najvažnija su bila pitanja podjele zemlje došljacima i njihovog smještaja te brojnih sukoba sa starosjediocima, ali i sa vlastima! Smještaj hajdučkih porodica u Puli smatrao se privremenim, jer ih je Senat htio pretvoriti u ratare i stočare i naseliti na seoskom području. Dukulom iz jula 1671. vlada je izrazila zadovoljstvo postupkom rašporskog kapetana: iako nije uspio odvojiti hajduke, već im je dao kuće u Puli, nije izazvao otpor starih stanovnika u gradu.

Sredinom jula 1671. u puljsku je luku pristala lađa (grip) s 59 hajdučkih doseljenika, među kojima je bilo samo 20 muškaraca sposobnih za oružje i rad. Prema podacima iz postojećih izvora, bila je to posljednja veća organizovano naseljena grupa hajduka u Istri.

Ubrzo nakon smještaja kolonista u malaričnoj Puli, koja je bila opasana visokim zidinama, zbog kojih nije mogao kružiti svježi morski vazduh, u ljeto 1671. počela se širiti epidemija zarazne groznice. Zanimljivo je da su starosjedoci na nju bili gotovo imuni, ali su slabo ishranjeni hajduci počeli masovno obolijevati, što je izravno utjecalo na njihov daljnji opstanak u Istri. Iz izvještaja pojedinih rektora može se zaključiti o vrlo dramatičnom stanju, koje je donekle podsjećalo na veliku epidemiju kuge četrdesetak godina prije! Puljski knez-providur Lucio Balbi u svojem pismu Senatu, u septembru 1671., navodi da su nepovoljne vremenske prilike u kratkom roku izazvale smrt 80 hajduka: dnevno je umiralo 6-8 osoba, a preživjeli su u žurbi počeli napuštati Pulu. Lunardo Marcello je u oktobru 1671. obavijestio Senat da je ukupno umrlo 125 hajduka i članova njihovih obitelji. Potom Balbi u novembru iste godine navodi 200 pokopanih hajduka. Iako su vlasti pokušavale zadržati dio hajduka u Puli, oni su izjavili da se žele povući kako bi izbjegli štetne posljedice pogibeljnog vazduha. Stoga su se mnogi ukrcali na barke i otplovili prema Dalmaciji. Tako je drugih 70 hajduka i članova njihovih porodica napustilo Istru.

Na taj je način rašporski kapetan bio prisiljen prihvatiti premještanje hajduka na seosko područje u okolini Pule, pa se morao pobrinuti osigurati im smještaj. Zato je Senatu, u oktobru 1671., predložio da se za nabavku materijala za gradnju hajdučkog sela iskoristi novac kojim se do tada plaćala stanarina vlasnicima kuća u Puli u kojima su stanovali hajduci. Nastojanje mletačke vlasti da u Puljštini pronađe životni prostor za hajdučke doseljenike znatno je olakšavala činjenica da su mnoge njihove porodice napustile Istru i vratile se u stari kraj. Lunardo Marcello u pismu iz septembra 1672. navodi kao kraj iz kojeg su kolonisti stigli: Perast, Lušticu, Budvu i Paštroviće. Neki su hajduci pravili planove o prelasku na austrijsko područje ... Popis hajduka iz maja 1673., koji je sastavio novi rašporski kapetan Giacomo Contarini, u Puli i okolini (Peroju, Mutvoranu i Premanturi) spominje samo 158 doseljenika iz Risna. Tokom 1675. u službenim pismima i porukama istarskih rektora Senatu vijesti o hajducima postaju sve rjeđe, a 1676. sasvim nestaju. Hajdučki harambaša i bokeljski uskok Bajo Nikolić Pivljanin polovinom 1674. otišao je u Ravne Kotare i nastanio se u Zadru, a potom su za njim otišli i drugi hajduci sa porodicama. Oni malobrojni koji su još ostali u Istri bili su smješteni u Puli i Peroju, te se samo oni mogu smatrati (preostalim) crnogorskim kolonistima Istre.

Ovaj istorijski pokret – kolonizacija crnogorskih hajduka u Istru i sam dolazak crnogorskih hajduka i njihovih porodica u Pulu – stvorio je specifičnu atmosferu, jer je ukupni broj doseljenika (njih oko 700) nadmašivao broj starosjedilaca (prema podacima Knjige krštenih iz 1674., u gradu je tada obitavao 541 stanovnik) čiji je broj opao usljed epidemije kuge četrdesetak godina ranije.

Slobodan B. Medojević

Prof. dr. sc. Dragutin Lalović:

Društveni čovjek i njegovo vlasništvo

(izd. časopisa *Kulturni radnik*,
Zagreb, 1986., bibl. 11. teza)

**Rousseauovo shvaćanje
volonté générale**

(disertacija, FPZ, Zagreb, 1996.)

**Demokratska invencija pred
totalitarnim izazovom. Lefortov
poziv na promišljanje političkoga**

(predgovor knjizi: Claude Lefort,
Demokratska invencija, Barbat,
Zagreb, 2000.)

**Plaidoyer za državu u Bodinovo
science politique. Prilog političkom
oblikovanju Moderne**

(pogovor knjizi: Jean Bodin, *Šest knjiga
o republici* (izbor), Politička kultura,
Zagreb, 2002.)

**Mogućnosti političkoga. Preko
građanina ka čovjeku**

(Disput, Zagreb, 2006.,
bibl. *Čari političkoga*)

Države na kušnji

(NZCH / Disput, Zagreb,
2008., bibl. *Luča*)

NAŠ UMNI UGLEDNIK

Kada je profesor Dragutin Lalović prošlog ljeta dobio visoko hrvatsko odličje za izuzetan doprinos povezivanju institucija Hrvatske i Crne Gore, bio je to povod i samo jedan od razloga da i njega zamolim, u ime čitalaca „Glasnika“, da saznamo neku, možda manje poznatu, stranicu njegovog života. S neujeste skrivanim nestrpljenjem i vjerovatno još teže prikrivanom znatiželjom, iščekivao sam kakav ćemo tekst pročitati iz pera uvaženog sveučilišnog profesora i našeg uglednog intelektualca, briljantnog esejiste i visprenog uvodničara ne samo „Ljetopisa crnogorskog“ već i vrhunskih knjiga koje bi mogle imati samo jednu manu – da im njegov uvod svojom jezgrovitošću nerijetko prevazilazi tekstove kojima prethodi.

Što li će nam to sad kazati hrvatski politolog i građanin koji je (dobro znajući da je negdašnji opštercnogorski Zbor imao takve ovlasti!) na međunarodnom skupu u Herceg-Novom bio zatražio da na pola sata bude primljen u crnogorsko građanstvo kako bi mogao govoriti kao građanin Crne Gore i potom iznio danas već antologijsku „odbranu“ tzv. Beogradskog sporazuma, istakavši se i tom prilikom i svojim „analitičkim strpljenjem i ljudskom obzirnosti“ – osobinama kojima ga je najbolje opisao Duško Čizmić-Marović, njegov sudrug koji još iz studentskih dana, tj. „punih 40 godina iz prijateljske blizine prati kušnje s državom građanina Lalovića“.

A onda je stiglo pismo koje sam ja, kako je prof. Lalović napisao, „tako uporno i decentno“ od njega tražio i koje je on, ne bez razloga, u subjectu naslovio: „Qui chante là-bas?“ („Ko tamo p(j)eva?“) ...

Ako ste, kao i profesor Lalović, pripadnik gimnazijskih generacija koje su, pomalo se dječjački ugledajući na junake Rajka Grlića, hitale „grlom u jagode“ u neku imaginarnu budućnost, onda ćete najprije s osmjehom, a potom i sjetom, pa (zašto ne priznati?) i ponekom skrivenom suzom, čitati kako je naš Dragan doživio „ozbiljenje vlastitoga dvojnog identiteta“. Ako već imate dovoljno životnog iskustva, onda ćete našem francuskom đaku najbolje „otpisati“ – a kako drukčije nego li na tom jeziku duha – priznanjem kako ste se i sami ne jednom uvjerali da: „De sublime au ridicule il n'y a qu'un pas!“ („Od uzvišenog do smiješnog samo je jedan korak!“). Ako ste pak mladi i, eto, već kročite u evropsku sadašnjost, profesor Lalović vam uliva nadu i nudi uvjerenje da vi ipak ne morate proživjeti kao vlastito iskustvo istinitost gorkih Bonapartinih riječi.

Zoran Drašković

Dragutin Lalović:

ŽIVOT SE POIGRAVA S OZBILJNIM STVARIMA

„Slovenija se sasvim dobro snalazi u Evropskoj Uniji. Imamo iskustva. To je samo malo veća Jugoslavija“, prije nekoliko godina duhovito je ustvrdio čuveni ekonomist Jože Mencinger, glavni arhitekt slovenskoga tranzicijskog čuda u 90-ima.

Uvažimo li vjerodostojnost toga svjedočanstva, logički slijedi da je Jugoslavija, svim predrasudama usprkos, bila samo malo manja Evropska Unija. Što znači da je i u njoj, kao i danas u evropskoj zajednici slobodnih naroda i slobodnih građana, bilo moguće ozbiljenje vlastitoga dvojnog identiteta. Zar samo kad je o Slovencima riječ?

U tom kontekstu, želio bih ukratko posvjedočiti vlastito iskustvo, koje mi se čini barem dijelom karakterističnim za odrastanje moje generacije. Ispričati ću ga u četiri sekvence. No, prethodno moram napomenuti da sam rođen (1947) i odrastao u Beogradu, u partizanskoj porodici. Moje je roditelje Fortuna spojila u VII. banijskoj proleterskoj brigadi, u kojoj je otac Pero bio rukovodilac politodjela, a majka Kaja, rukovodilac SKOJ-a. On ponosni Crnogorac iz Nikšića, ona ništa manje ponosna Srпкиnja iz Mačve, iskreno su do kraja života bili nepokolebljivo zagledani u budućnost, u koju su, kao najplemenitiji element, ugradili svoj zajednički jugoslavenski identitet. Jugoslavenstvo je bilo vrijednosni i emocionalni ambijent u kojem sam odrastao, samoraumljiv poput zraka koji udišemo.

*Prof. dr. sc. Dragutin Lalović
nositelj odlikovanja*

RED HRVATSKOG PLETERA

U obrazloženju ove inicijative za dodjelu odlikovanja prof. dr. sc. Dragutinu Laloviću želimo na prvom mjestu istaknuti da nemamo niti možemo imati u vidu cjelinu njegova životnog djelovanja kao znanstvenog politologa i sveučilišnog nastavnika, kao javnog djelatnika, višekratnog glavnog urednika i urednika različitih vrsnih časopisa društvenih znanosti, od omladinskih *Pitanja* (1972-1974, 1975-1977), preko vrhunskih *Naših tema* (1985-1990), do današnje respektabilne *Političke misli* (2000-2011). Spomenimo samo, u ovom kontekstu, da je autor nekoliko kapitalnih izdavačkih projekata u kojima je našoj javnosti predstavio kritička izdanja klasika političkog mišljenja (kao što su Rousseau, Bodin) i suvremenih učitelja mišljenja (kao što su Foucault, Lefort, Bidet, Abensour).

Prof. dr. sc. Dragutin Perov Lalović (rođen 24. siječnja 1947, u Beogradu), pripadnik crnogorske nacionalne zajednice i ugledni hrvatski javni djelatnik, djeluje od samog početka, u dva mandata, kao član Savjeta za nacionalne manjine (od 2003), a istodobno i kao član Predsjedništva Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske (od 2001). Stoga bismo ovom inicijativom htjeli izraziti naše priznanje za njegov uspješni rad i naročite rezultate kako u djelovanju Savjeta na ostvarivanju uspješne promanjinjske politike u Hrvatskoj, tako i u afirmaciji crnogorskoga nacionalnog korpusa u hrvatskome pluralnome društvenome i kulturnom ambijentu i u njegovim vezama s crnogorskom državom.

Glavne zasluge djelovanja prof. Lalovića, na tim dvama povezanim planovima, mogu se ovako sažeto obrazložiti.

Prvo, najprije valja istaknuti njegovo **djelovanje na programskom planu u Savjetu za nacionalne manjine i Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske**. Lalović je član Savjeta za nacionalne manjine u koji je dva puta, u dva mandata, bio izabran na prijedlog NZCH

i svih njezinih udruga, kao jedan od „pet članova pripadnika nacionalnih manjina iz reda istaknutih kulturnih, znanstvenih, stručnih, vjerskih djelatnika“ (*Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina*, pogl. IV, čl. 36, st. 1). Svojim temeljitim pristupom i analitičkim sposobnostima, odgovornim angažmanom i smislom za timski rad, veoma je zaslužan da se to tijelo afirmiralo kao tijelo koje utjelovljuje demokratsku volju manjinskih nacionalnih zajednica i ostvaruje značajne rezultate u otvaranju idejnih i zbiljskih pretpostavki da manjinske zajednice zajednički i koordinirano sudjeluju u javnom životu Republike Hrvatske, napose u razmatranju i predlaganju „uređivanja i rješavanja pitanja u svezi s ostvarivanjem i zaštitom prava i sloboda nacionalnih manjina“. U istom duhu, djelovao je i na programskom profiliranju i kvalitativnom duhovnom obogaćivanju crnogorske nacionalne manjine u Hrvatskoj. U tom je djelovanju principijelno dokazivao i uvijek iznova afirmirao tezu o političkoj odgovornosti pripadnika nacionalnih manjina da preko svojih udruga i vijeća djeluju kao slobodne asocijacije hrvatskih građana, objašnjavajući da je autentičnu manjinsku kulturnu autonomiju moguće primjereno ostvarivati samo u punom suglasju općih političkih interesa pripadnika manjina kao građana demokratske hrvatske države i posebnih interesa pripadnika manjina kao zasebnih priznatih subjekata u hrvatskome pluralnome građanskom društvu. U tome idejnom djelovanju, Lalović je kao vrhunski politolog uspješno branio, tumačio i razvijao sadržaje hrvatske promanjinske politike i na općem i na pojedinačnom planu. Istupao je na brojnim skupovima, stručnim seminarima i sastancima uspjevajući pridonijeti ne samo aktivnostima manjina u njegovanju i razvijanju vlastite autonomije i identiteta, nego i osvješćivanju i jačanju uloge manjina u demokratizaciji hrvatskog društva i države. Dosljedno je i uvjerljivo naglašavao kako „uspjesi rada svake manjine ovise prije svega o supstancijalnom doprinosu njezinih članova demokratizaciji zemlje čiji su građani“. Time se i sam istaknuo kao principijelan demokratski zagovornik i jedan

Prva sekvenca

Početak šezdesetih. U drugom sam razredu prirodnomatematičke gimnazije „Moša Pijade“, popularne „prve beogradske“. Naša razrednica, nastavnica fizike, obraća nam se nekim neuobičajenim, svečanim i tronutim glasom. Priča nam nešto važno, a mi, začuđeni, jedva razabiremo o čemu je riječ. Slušamo je veoma pažljivo. Završava obraćajući se razredu s nehinjenim entuzijazmom: „Dakle, deco, šta smo mi? Mi smo ... ?“ Razred još ne shvaća. Razrednica ne gubi nadu, ponavlja s nesmanjenim ushitom: „Svi smo Juuu...“, a mi najzad prepoznajemo što se od nas traži i zajedno s njome dovršavamo: „JUUUU-GOSLOVENI!!!“

Gromoglasni se kolektivni usklik jedva stišao, kad se moj školski drugar Vlada Radojević podigao iz klupe i zatražio riječ. „Šta ti hoćeš, Radojeviću, reci?“ – oslovi ga iznenađena razrednica. Slijedi dijalog:

– Oprostite, nastavnice, ali ja nisam Jugosloven.

– Molim?! A šta si pa ti, da čujemo?

– Paa, ja sam Srbin!

– 'Ajde, Radojeviću, presječe ga razrednica, sedi tamo, nemoj se šaliti sa ozbiljnim stvarima!

Tako se Vlada, zvani „Rus“, usudio narušiti horsku harmoniju razreda koji je kolektivnom autohipnozom povjerovao da zna što bi trebao biti i da je moguće da to već jest. Jugoslovenstvo kao simbolički iskorak u autentičnu egzistenciju.

A i Vlada „Rus“ zaslužio je naše priznanje: ono sa srpstvom bila mu je baš sjajna dosjetka i smiona šala.

Druga sekvenca

Početak sedamdesetih. Završavam studij politologije na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Prethodne dvije godine uključen sam u djelovanje Saveza studenata Zagreba, u njegovu Predsjedništvu, pod vodstvom najprije Daga Strpića a potom Slobodana Langa. Bilo je to zvjezdano razdoblje Saveza studenata, kad smo tu organizaciju programski profilirali i na djelu afirmirali kao autonomni i priznati subjekt u specifičnom sveučilišnom ambijentu. Bijasmo sudionici, a ne puki promatrači, velikoga emancipacijskog vala u Hrvatskoj i Jugoslaviji, koji se, po uzoru na „praško“, naziva i hrvatskim i jugoslavenskim „proljećem“.

Prelazak u zagrebačku sredinu i bogato iskustvo javnog angažmana suočili su me s istinskom identitetskom kušnjom. Mladenačka idealizacija jugoslavenstva ustuknula je, ne bez unutarnjih lomova, pred iskustvom Drugoga. Pred činjenicom da mnogi moji kolege jugoslavenstvo, u nacionalnom smislu, ne samo da ne doživljavaju kao vrijednosnu preferenciju, nego naprotiv kao opasno „unitarističko“ poricanje vlastitog nacionalnog identiteta. Okrutno iskustvo slamanja „hrvatskog proljeća“, u ime „bratstva i jedinstva“, do kraja je pomračilo samu ideju jugoslavenstva kao sintetičkog nacionalnog identiteta.

Tada se stoga opredjeljujem da se nacionalno ne opredijelim. Ostajem samo politički Jugoslaven – nacionalno neopredijeljen (kako je pisalo u rubrici ondašnjeg popisa stanovništva).

od najgorljivijih tumača „Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina“, ne samo u zemlji nego i u inozemstvu. Na posljetku, kao član Savjeta za nacionalne manjine Lalović je dao i značajan doprinos osmišljavanju zajedničkih programa za dvije i više manjina (primjerice, kao što su naši zajednički programi s talijanskom i češkom manjinom).

Drugo, veoma je vrijedno Lalovićevo **dugogodišnje djelovanje na internacionalizaciji crnogorskoga državnoga i nacionalnog pitanja te okupljanja crnogorskog iseljeničtva u svijetu na tom programu**. Lalović je jedan od pokretača inicijative u okviru NZCH da se kapitalno pitanje internacionalizacije crnogorske državne i nacionalne sudbine postavi kao prvorazredno pitanje stabilizacije i budućnosti cijeloga našeg europskog regiona. U idejnoj i političkoj borbi za punu suverenost i europsku budućnost crnogorske države, Lalović je bio glavni akter primjerena predstavljanja karaktera tog pitanja i tumačenja mogućih pravaca njegova rješavanja. Autor je brojnih napisa u kojima smo se obraćali institucijama Europske unije i OUN apelirajući na njih da najzad shvate i odgovorno prihvate svoju civilizacijsku odgovornost. Tumačio je kako se ta odgovornost očituje u tome da se građanima Crne Gore najzad omogućiti da se na pravno i politički najdemokratskiji način, referendumom, izjasne o svojoj suverenosti. U tom je smislu važno Lalovićevo sudjelovanje na II. svjetskom kongresu crnogorskih iseljenika na Cetinju 2000. godine, na kojemu je bila osnovana „Crnogorska svjetska asocijacija“ (CSA), pri čemu je bila ključna njegova uloga u koncipiranju i prihvaćanju zaključaka tog kongresa na liniji zagovaranja pune crnogorske državne suverenosti. Njegova sposobnost u analitičkom tumačenju i jasnom definiranju stavova i pravaca djelovanja bila je i temelj njegova izbora u vodstvo CSA. Lalović je uložio mnogo truda na njezinoj organizacijskoj konsolidaciji i političkoj afirmaciji. Od njegovih istupa kao politologa, mogu se izdvojiti njegovo izlaganje u Bruxellesu na skupu „Budućnost Crne Gore“ (2001), pod naslovom „Crna Gora i Srbija“, a osobito

briljantna analiza tzv. Beogradskog sporazuma, na međunarodnom skupu u Herceg-Novom 2002. godine.

Treće, valja istaknuti Lalovićovo **djelovanje na gradnji mostova povjerenja i suradnje između Hrvatske i Crne Gore**. Jedan je od najgorljivijih zagovornika i aktera suradnje NZCH i Matice crnogorske, ključne institucije crnogorskoga nacionalnoga preporoda nakon crnogorskog sunovrata i gotovo gubitka identiteta i samopoštovanja u prvoj polovici 90-ih godina. U tom sklopu, Lalović je i član uredništva i jedan od zapaženih autora Matičina veoma ozbiljnog časopisa *Matica*. Bio je i jedan o sudionika u pripremi osnivanja „Hrvatskog građanskog društva Crne Gore“. Pitom treba napomenuti kako su HGD i NZCH prva dva udruženja iz tranzicijskih zemalja koja su započela prekograničnu suradnju (kroz koju je u proteklih deset godina realizirano devet projekata). Veoma je bilo zapaženo istupanje prof. dr. sc. Lalovića na tribinama u Kotoru i Tivtu (2002), kada su on i njegov kolega prof. dr. sc. Damir Grubiša, tumačili putove europeizacije Crne Gore i Hrvatske, prednosti ulaska u EU, kao temeljnog faktora mira, stabilnosti i prosperiteta obje zemlje, čime su crnogorska manjina u Hrvatskoj i hrvatska manjina u Crnoj Gori ne samo otvarale i pojačavale svoje unutarnje političke potencijale u demokratskoj stabilizaciji vlastitih država, nego i prije službenih politika gradile mostove povjerenja i suradnje između dviju susjednih zemalja. Lalovićev je važan doprinos i u povezivanju institucija Republike Hrvatske i Crne Gore, posebno zagrebačkog Sveučilišta i Univerziteta u Podgorici kako u razmjeni knjiga, udžbenika i časopisa tako i u suradnji nastavnika fakulteta političkih znanosti obje zemlje.

Četvrto, valja istaknuti Lalovićeve zasluge u **sustavnom profiliranju i afirmaciji Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske kao kulturne zajednice općenito, kao „zajednice knjige“ posebice**. Kao urednik biblioteka i pojedinih izdanja NZCH, dao je nemjerljiv doprinos u kreiranju i realizaciji programa izdavaštva koji ima čak četiri biblioteke. Od te

Treća sekvenca

Početak devedesetih. U ime Jugoslavije i socijalizma, razmahao se bahati kvazijugoslavenski nacional-staljinizam. Prethodni Markovićev pokušaj demokratske „jugoslavenske sinteze“, koji su s početka podržale i druge tadašnje republike, osim srpskog bloka, nije odolio pred naletima društvenih i političkih snaga usmjerenih na dezintegraciju zemlje. Prije i iznad svih pred fatalnim naletom tobožnjeg čuvara same opstojnosti Jugoslavije, institucije koja se zvala Jugoslavenska narodna armija, a koja se u raspletu krize sramotno diskreditirala u svakom svom svojstvu – rat je pokazao da ona nije bila ni jugoslavenska, ni narodna, ni armija. Poistovjećivanje same ideje Jugoslavije i južnoslavenskog zajedništva s tom i takvom bezumnom oružanom formacijom izazivalo je u meni najdublju indignaciju i nepodnosivu moralnu migrenu. Doživio sam traumatično iskustvo, da se poslužim Krležinom frazom (napisanom u povodu napada Staljina na Jugoslaviju), da nam „sa strane našeg ideala prijete očitim umorstvom“. Zlom vremenu usprkos, odlučio sam se oprijeti kobnom utjelovljenju nekoć plemenitog ideala južnoslavenskog zajedništva u tzv. JNA i u još takozvanijoj Saveznoj Republici Jugoslaviji te se prkosno, premda ne i odveć razborito, opredijelih da budem makar i posljednji jugoslavenski Mohikanac. U rubriku „nacionalnost“ upisah, dakle: „Jugoslaven“.

Četvrta sekvenca

Krajem devedesetih. Odlazim u ambasadu SR Jugoslavije u Zagrebu. Tražim vizu da obiđem svoje u Beogradu. Popunjavam, već rutinski, kao i prethod-

nih nekoliko godina (počevši od 1996), formular za traženje vize. U rubrici „nacionalnost“ upisujem „Jugosloven“. Nakon stanovitog vremena, poziva me namrgođeni portir i upozorava da nešto nije u redu s mojim formularom. Prstom pokazuje na jednu rubriku i povišenim glasom me kori: „Ovo nije u redu!“. Slijedio je dijalog:

– Što nije u redu, ne razumijem?

– Ne možete u rubriku „nacionalnost“ upisati „Jugosloven“, to više ne postoji!

– Kako to mislite ne postoji?! Evo, ja postojim!

– Ne postoji, kažem Vam, jer je nedavnim zakonom zabranjeno.

– Pa dobro, kad je tako, nisam u situaciji da s Vama raspravljam o tome, hoće li Vas zadovoljiti ako upišem jedan od svojih primarnih nacionalnih identiteta. Pa da idemo redom: recimo, „Crnogorac“?

– Molim Vas gospodine, budite ozbiljni, nemojte se šaliti sa ozbiljnim stvarima!“

* * *

Zatvorio se puni životni krug. Na početku su mi rekli što sam, a na kraju što nisam. Tri uzaludna desetljeća u potrazi za samim sobom? Ne, ne mislim da iskustvo gradnje višestrukih preklapajućih identiteta bijahu godine koje su „pojeli skakavci“. Jer, budimo ozbiljni: što je Evropska Unija u većoj krizi, sve više doista nalikuje malo većoj Jugoslaviji! Prekaljeni surovom životnom školom koja se na ovim prostorima prpošno poigrala s našim projektivnim identitetima, zar nismo zaslužili drugu priliku, da Evropi ponudimo svoju verziju „evropske sinteze“? Pa da budemo malo veći građani nego smo bili i nego što smo danas?

četiri biblioteke, a to su „Kulturni identitet“ (zajedno s Maticom crnogorskom), „Plodovi veza“ (zajedno s Hrvatskim Građanskim Društvom Crne Gore), Lalović je koncipirao i kao glavni urednik vodi biblioteke „Luča“ (u kojoj se objavljuju djela najjemenitnijih crnogorskih i hrvatskih politologa, s prosvjetiteljskim programom širenja znanja i otvaranja perspektiva čovjekova slobodnog opstojanja) i „Svjedočanstva vremena“ (u kojoj se od zaborava otimaju ličnosti i događaji, s idejom da se kvalitetno osvijetle likovi, prije svega u Hrvatskoj, Crnogoraca i Crnogorki koji su svoje djelo utkali u društveni, ekonomski, politički, kulturni, znanstveni i sportski život Hrvatske). Osim toga, Lalović je i realizator pojedinih kapitalnih izdanja, kao što je, primjerice, knjiga dokumenata „Lovćen, Njegoš, Meštrović“ (2004), koju je značajki priredio (zajedno s Blažom Kilibardom) i uspješno predstavio u povodu 30-godišnjice podizanja Njegoševa mauzoleja na Lovćenu. Lalović je redoviti predstavljatelj brojnih izdanja bogatoga izdavačkog programa NZCH, kako u Zagrebu, Rijeci i Splitu, tako i u Crnoj Gori.

Peto, na kraju valja istaknuti da je prof. Lalović **pokretač i urednik *Ljetopisa crnogorskog***, časopisa koji od 2003. godine, svake dvije godine na vrhunski način predstavlja kulturnoj i demokratskoj javnosti Hrvatske i Crne Gore, djelovanje i stvaralaštvo Crnogoraca Hrvatske. Svojim programskim tekstovima i publicističkim priložima, kao i ukupnim bogatstvom sadržaja i kvalitetom priloga, Lalović je pokazao da *Ljetopis* može biti značajnim prilogom nastojanjima da se Hrvatska u punoj mjeri afirmira u svom neponovljivom mnogolikom identitetu, kojega su konstitutivni dio – ne samo po intenciji, nego i po svojim postignućima – Crnogorci Hrvatske. U časopisu je, naime, kao ideju vodilju ustvrdio: „bez svojih Crnogoraca Hrvatska ne bi bila ono što jest, pogotovo ono što želi biti; bez svoje Hrvatske Crnogorci koji u njoj žive ne bi bili ono što jesu ili što mogu biti“.

Predsjedništvo NZCH

(iz inicijative za dodjelu odlikovanja)

CRNOGORCI U JUŽNOJ AMERICI

U izdanju Centra za iseljenike upravo je iz štampe izašla knjiga „*Crnogorci u Južnoj Americi*“ autora Gordana Stojovića i Marjana Maša Miljića. Centar za iseljenike je nastojao i nastoji da uspostavi bolje veze i saradnju i sa crnogorskom dijasporom u zemljama Južne Amerike koje, i pored najbolje volje, nijesu na zadovoljavajućem nivou, što zbog velike daljine što zbog još neinstitucionalizovanih veza i odnosa sa zemljama u kojima se nalaze naši iseljenici. Crnogorsko iseljeničtvo u zemljama Južne Amerike, pogotovo u Argentini, u kojoj je i najbrojnije, posebno je patriotski raspoloženo i vezano za Crnu Goru – zemlju njihovih predaka.

U posljednje vrijeme uspostavljene su jače veze sa pojedincima i klubovima u Argentini. U želji da te veze osnaži i obogati, Centar planira brojne aktivnosti. Tako u okviru svoje izdavačke djelatnosti planira publikovanje knjiga iz istorije, života i rada, običaja, duha i kulture naše dijaspore u Južnoj Americi. I pored nedostupnosti ili oskudnosti arhivske građe i drugih izvora o iseljeničtvu Crne Gore u južnoameričkim zemljama, Centar se odlučio na pionirski poduhvat da sačini monografiju koja bi bila polazna osnova za dalja istraživanja. Na tom projektu Centar je angažovao dvojicu svojih saradnika: Marijana Maša Miljića, publicistu i istraživača koji se, između ostalog, bavi i problematikom crnogorske dijaspore i Gordana Stojovića, pasioniranog istraživača crnogorskog iseljeničtva u Južnoj Americi, zaljubljenika i poklonika Argentine, koju je hodočastio više puta.

Knjiga „*Crnogorci u Južnoj Americi*“ se koncepcijski sastoji iz četiri dijela i nekoliko korisnih priloga za dalja istraživanja crnogorske dijaspore u Argentini i zemljama Južne Amerike: I. Crnogorska iseljavanja i veze sa maticom (a obuhvata crnogorsko iseljeničtvo kroz istoriju, iseljeničke institucije – Maticu iseljenika Crne Gore i Centar za iseljenike Crne Gore, iseljeničku periodiku *Zavičaj*, *Susrete* i *Dijasporu Crne Gore*); II. Crnogorska iseljavanja u Južnu Ameriku (od kraja 19. vijeka do naših dana). Ukazano je na problematiku izučavanja iseljavanja uopšte a na Zeleni kontinent posebno, kao i na rezultate dosadašnjeg proučavanja, stepen izučenosti crnogorske dijaspore u ovom dijelu svijeta, kao i na njen patriotski karakter.

Iako, nepretenciozno, autor prva dva dijela knjige Marijan Mašo Miljić je učinio koliko se trenutno moglo. Trudio se da na osnovu dostupnih izvora i građe obradi crnogorsko iseljeničtvo u Južnoj Americi u cjelini i u pojedinim zemljama ponaosob. Autor je svjestan da nije mogao dati željenu sintezu, ali je izvjesnu analitičnost uspio da ostvari, upućujući u fusnotama na izvore podataka, a često dajući i dodatna pojašnjenja, informacije i za čitaoce korisne činjenice. Istina, teško je između dva svjetska rata i u poratnom periodu izdvojiti crnogorsko izvan jugoslovenskog korpusa.

Metodološki pristup i naučni aparat daju tekstu ovoga istraživača naučno istraživačku utemeljenost.

Autor trećeg i četvrtog dijela monografije, u odnosu na prethodna dva nešto obimnijeg, jeste Gordan Stojović, koji se crnogorskom dijasporom u Južnoj Americi, a posebno u Argentini, aktivno bavi skoro petnaest godina. Tri puta je boravio u toj velikoj prijateljskoj zemlji, obišao crnogorske iseljeničke kolonije, susreo se sa našim iseljenicima, boravio kod njih, družio se i, pored onog što je već znao, saznao i vidio dosta novoga.

Njegov tekst je putopisno-istraživačkog karaktera, obojen snažnim emocijama, britkim opservacijama, inventivnim komentarom. U njemu dominira autorov lični doživljaj Argentine, zato nije bilo potrebno koristiti naučni aparat. Stojovićev lični doživljaj Argentine miješa se sa njegovim saznanjima o toj zemlji i našim iseljenicima u njoj. Dio knjige koji zauzima tekst Gordana Stojovića obogaćen je sa preko stotinu fotografija, faksimila i drugih dokumenata, što ovom izuzetno dopadljivom i vrijednom štivu daje posebnu vrijednost.

(Izvor: www.dijasporacg.me)

DVOSTRUKI JUBILEJ AKADEMIKA SRETENA PEROVIĆA

Ima umjetnika čije je obimno stvaralačko djelo i društveno angažovanje veoma teško obuhvatiti jednim prigodnim tekstom. U tu stvaralačku avangardu spada i znameniti crnogorski književnik, potpredsjednik Dukljanske akademije nauka i umjetnosti, inostrani član Makedonske akademije nauka i umjetnosti, koji ovih dana obilježava dvostruki jubilej: osamdeset godina života i šezdeset godina od pojave njegove prve poetske zbirke. Njegov životni put i istrajni književni i društveni aktivizam služe kao primjer kreativne i ljudske dosljednosti, građanske hrabrosti i nesebičnosti, što ga odlikuje i u ovim njegovim dubokim godinama.

Sreten Perović je prevashodno pjesnik, cijenjen i na internacionalnom planu; ljubljansko „Delo“ ga je, 2010, naznačilo kao najvećeg crnogorskog liričara svih vremena. Perovićeva poezija je prevedena na tridesetak jezika, a i sam je izuzetan prevodilac poezije, književni i pozorišni kritičar, pouzdani istoričar književnosti, vispren publicista i dramski pisac, intelektualac-erudita, jedno od najznačajnijih imena crnogorske književnosti 20. vijeka.

Sreten Perović je rođen 15. februara 1932. u Gornjoj Gorici, u Podgorici. Diplomirao je Jugoslovensku i svjetsku književnost na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Kao student afirmisao se saradnjom u jugoslovenskim književnim publikacijama, a bio je i suosnivač i saurednik beogradske književne revije „Vidici“ (1953) i predsjednik Književnog kluba studenata Beogradskog univerziteta (1954).

Po povratku u Crnu Goru kratko je radio kao srednjoškolski profesor u Podgorici (1956-1960), zatim je u IŠP „Grafički zavod“ bio urednik više edicija i odgovorni urednik kapitalne Biblioteke „Luča“ – 80-tomne antologije crnogorske književnosti. Od 1975. do 1981. je odgovorni urednik i direktor Izdavačke djelatnosti NIO „Pobjeda“, a narednih deset godina (1981-1991), bio je glavni urednik, naučni savjetnik, zamjenik direktora i direktor Leksikografskog zavoda Crne Gore – do njegovog ukidanja (na Vidovdan 1991). Godinu dana bio je bez posla i bilo kakvih prinadležnosti, a od 1992. do 1994. radio je u Montexu, nakon čega je pošao u prevremenu penziju. Jedan je od utemeljitelja DANU, predsjednik njene Matičarske komisije i, kasnije, glavni urednik njene bilingvalne Crnogorske enciklopedije.

Teško je sažeti stvaralački opus i društveni aktivizam Sretena Perovića. Prvu pjesmu je objavio kao 17-godišnjak, 1949. i za nju dobio prvu nagradu; a prvu knjigu poezije „Zvuci i daljine“ publikovao je krajem 1951. u Beogradu. Od tada je objavio petnaest knjiga poezije na crnogorskom i drugim jezicima, osam knjiga književne i pozorišne kritike, dvije drame (obje izvođene) i dva priručnika iz istorije. Priredio je pet antologija crnogorske poezije, antologiju albanske poezije i na desetine drugih izdanja. Preveo je i prepjevao dvadeset pet (25) knjiga vodećih makedonskih pjesnika, te pjesničke zbirke sa slovačkog, ukrajinskog i bugarskog jezika.

Sreten Perović je pokretač, saradnik ili urednik više časopisa, novina i drugih publikacija (beogradski „Vidici“, cetinjski „Susreti“ itd.). U periodičnim publikacijama objavio je veliki broj članaka, eseja i prikaza, pjesama i drugih priloga. Perovićeva personalna bibliografija (priredila Anđelka Martinović) ima 2979 jedinica, a obuhvata njegove radove samo do 2005. godine.

Kao akademik DANU i višegodišnji predsjednik Crnogorskog PEN centra dao je značajan doprinos borbi za afirmaciju Crne Gore, Crnogorskog jezika, Crnogorske crkve i Crnogorske kulture – na međunarodnom planu. Bio je angažovani antiratni publicista; svojim tekstovima je precizno imenovao i osuđivao ratne zločine, agresiju i nasilnu asimilaciju, negatore crnogorske kulture, a dosljedno se zalagao i za odbranu drugih naroda i nacionalnih manjina.

Za svoje književno stvaralaštvo dobitnik je, između ostalih, dvije Trinaestojulske nagrade (1961, 1971), međunarodnih priznanja „Zlatno pero“ (1972) i „Književno žezlo“ (2004); a dodijeljeno mu je internacionalno priznanje Vitez makedonske duhovnosti (2006), te zvanje Počasni pjesnik Grada Skopja (2004) i Počasni državljanin Republike Makedonije (2010). Nedavno je objavljeno da mu je Rumunska akademija „Mihail Eminesku“ dodijelila ovogodišnju

internacionalnu nagradu za poeziju, koja će mu biti uručena 1. juna na Univerzitetu u Krajovi. Perović je osnivač i aktuelni predsjednik Društava crnogorsko-makedonskog i crnogorsko-ukrajinskog prijateljstva.

Vrlo je teško nabrojiti sva zvanja i priznanja koja je svojim stvaralaštvom zaslužio Sreten Perović. Ovom prilikom nije primjereno pominjati nepravde koje je u ovih osam decenija kao građanin i stvaralac doživio. Svjesne njegovog značaja, Dukljanska akademija i ostale kulturne institucije Crne Gore – uz ovaj jubilej – iskazuju visoko uvažavanje akademiku Peroviću i njegovom doprinosu bogaćenju i afirmaciji crnogorske multinacionalne kulture i opštenacionalne duhovnosti.

Predsjednik DANU, akademik Božidar Nikolić

(Izvor: www.portalanalitika.me, 15. februar 2012 godine)

MOMO VUKOVIĆ (1935-2011)

U Sloveniji je krajem prošle godine, nakon duže bolesti, preminuo vajar i restaurator Momo Vuković, rodom Crnogorac.

Momo Vuković, rođen 1935. godine u Beranama, je nakon osnovne škole pohađao Srednju umjetničku školu (Odjeljenje za vajarstvo) u Herceg-Novom, koju je završio u klasi prof. Voja Stanića (1957.). Diplomirao je 1963. godine na Akademiji za likovnu umjetnost u Ljubljani u klasi prof. Frančiška Smerduja, a

nakon toga magistrirao u klasi prof. Zdenka Kalina. Svoje figure je odljevao u bronci i keramici. Autor je, takođe, više javnih spomenika, među kojima su portreti slovenačkog pjesnika Simona Gregorčiča (u Tolminu, Litiji i Argentini), poprsje slovenačkog narodnog heroja Franca Rozmana-Staneta u Črnomelju, skulptura „Djevojka s knjigom“ i javna figura „Drvo“, obje u Ljubljani, od kojih je druga prije nekoliko godina ukradena.

Samostalne izložbe je imao u Ljubljani, Škofjoj Loci, Piranu, Murskoj Soboti, Dubrovniku, Herceg-Novom, Podgorici, na Cetinju, u Beogradu i Trstu. Učestvovao je, takođe, na zajedničkim likovnim izložbama u Ljubljani, Murskoj Soboti, Celju, na Bledu, u Zagrebu, Rijeci, Beogradu, Čačku, Sarajevu, Banja Luci, Parizu, Briselu, Moskvi i Kairu.

Za svoje umjetničko djelo je primio više nagrada, među ostalim i Nagradu Savjeta za prosvjetu i kulturu na Dan mladosti u organizaciji CKNO za skulpturu „Zena“ (1961.) i nagradu „Srebrna antena“ u Ljubljani (1969.).

Vuković je pored bavljenja umjetnošću dugi niz godina bio zaposlen u Zavodu za zaštitu spomenika SR Slovenije u Ljubljani kao rukovodilac Odjeljenja za restauraciju. Usavršavao se u Veneciji, posebno ga je interesovala zaštita relikata od kamena pri čemu je postigao počasno mjesto u struci, pa ne iznenađuje činjenica da je kao savjetnik i ekspert više puta gostovao i u inostranstvu (Bosna i Hercegovina, Italija i drugdje). Kao rukovodilac i mentor bio je jedan od vodećih restauratora u Sloveniji. Bio je i duhovni i fizički otac kopije Robove fontane u Ljubljani, zato ga se može smatrati i autorom iste.

(Fotografije: Valentin Benedik)

Kao vanredni profesor za restauraciju na Akademiji za likovnu umjetnost u Ljubljani, dokazao se na pedagoškom planu. Učestvovao je, takođe, u osnivanju Kulturološkog fakulteta na Cetinju gdje je, takođe, bio predavač.

U Republici Sloveniji je bio savjetnik u Ministarstvu kulture i počasni član Slovenačkog društva za konzervaciju. Kao ekspert je pozivan da bude član raznih komisija s međunarodnim značajem, a više puta je učestvovao, takođe, na međunarodnim konzerva-

torskim kongresima i to kao izlagač ili učesnik (u Italiji, Njemačkoj, na Malti, u Kanadi itd.).

Vuković je za konzervatorski i restauratorski rad primio niz nagrada i priznanja, među ostalim i najveće priznanje iz oblasti konzervacije i restauracije – Steletovu nagradu za životno djelo 2000. godine. Bio je, takođe, dobitnik medalje Društva konzervatora Jugoslavije povodom 40. godišnjice istog, medalje povodom 40. godišnjice slovenačke službe za konzervaciju, priznanja za učestvovanje u obnovi poznatog manastirskog kompleksa u Kostanjevici na Krki itd.

Slovenačka enciklopedija je Vukoviću u 14. svesci (2000.) posvetila pažnju s odlomkom koji sadrži najvažnije podatke iz njegovog plodnog stvaralačkog života, a pominje ga i druga knjiga najnovije biografske publikacije s naslovom Ličnosti – veliki slovenački biografski leksikon iz 2008. godine.

Na kraju treba reći, takođe, da je Momo Vuković bio po duši i po izgledu pravi ponosni Crnogorac, čovjek s dubokim unutrašnjim životom i jakim podsticajima. Odlikovala ga je hrabrost kod prevazilaženja problema koji su, inače, stalno prisutni u svačijem životu. Bio je ličnost s ciljem i smislom za putovanje kroz vrijeme. Bio je dobar čovjek, dobar drug i veliki čovjekoljubac.

U sjećanje na Moma Vukovića 19. januara 2012. godine u Ministarstvu kulture Republike Slovenije priređena je svečanost kojoj je prisustvovalo oko sto zvanica, među kojima su bili i članovi Ambasade Crne Gore u Republici Sloveniji. Spomen svečanost je vodio podsekretar u slovenačkom Ministarstvu kulture prof. Silvester Gaberšček, koji je u obraćanju prisutnima posebno istakao Vukovićev doprinos bogatijim odnosima između Slovenije i Crne Gore. Inače, sada već bivši crnogorski predsjednik Milo Đukanović je Vukoviću odao posebno priznanje za zalaganja za produbljenje prijateljstva između Slovenije i Crne Gore. Gaberšček je pročitao i poduže pismo ministra kulture Crne Gore u kojem se isti s velikim poštovanjem oprostio od sunarodnjaka, umjetnika i restauratora.

Prisutni na svečanosti su dobili lijepo urađenu brošuru u kojoj su dr Josip Korošec i likovni kritičar Aleksander Bassin ocrtali život pok. Vukovića i njegov umjetnički te restauratorski i konzervatorski opus, dok je umjetničko stvaralaštvo apostrofirala manja izložba njegovih brončanih figura. Svečanost je protekla u srdačnom i prijateljskom duhu, što joj je dalo još poseban pečat.

Sredinom januara o.g. je u sjećanje na pok. Vukovića i TV Slovenija emitovala kraći prilog u kojem je prevashodno predstavljen njegov stvaralački život.

Marijan Slabe

Kapitalno izdanje Matice crnogorske predstavljeno u Novom Sadu i Vrbasu

CRNOGORCI U VOJVODINI

Promocija u Novom Sadu

U organizaciji Vojvođanske akademije nauka i umjetnosti i Udruženja Crnogoraca Srbije „Krstaš“ u Novom Sadu je, u svečanoj sali Tehničkog fakulteta, 24. februara 2012., promovisana knjiga „*Crnogorci u Vojvodini – kolonizacija 1945 – 1948*“ autora Nenada Stevovića i Slobodana Medojevića u izdanju Matice crnogorske.

Promociju je otvorio akademik Branimir Gudurić, generalni sekretar VANU, a o knjizi su govorili akademik Julian Tamaš, Marko Špadijer – generalni sekretar Matice crnogorske, prof. dr Aleksandar Kasaš – Odsjek za istoriju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu i autori.

Autori su obradom arhivske građe došli do veoma važnih i detaljnih podataka za svakog kolonistu i za svaku kolonističku porodicu iz Crne Gore ponaosob, koji su iskazani kroz svojevrsne tabelarne prikaze, odnosno imenične registre.

Trotomna studija u četiri knjige na preko 2100 stranica, ima za cilj potpuno i cjelovito rasvjetljavanje procesa kolonizacije Crnogoraca u Vojvodini nakon Drugog svjetskog rata i svojom koncepcijom značajno i direktno doprinosi razumjevanju ove crnogorske dijaspor, njenu strukturu, te socijalnu, kulturološku i ekonomsku specifičnost. Ona je zbog svog sadržaja dostupna i razumljiva svima. Mnogi će u njoj pronaći svoj „korijen“ i svjedočanstvo pripadnosti crnogorskom narodu i njegovoj dijaspori.

Ovako koncipirana studija, kao autentični arhivski izvor, omogućuje kvalitetniji analitički pristup opštoj tematici crnogorskog iseljništva. Svojim sadržajem nudi obilje materijala naučnoj javnosti: istoričarima, antropogeografima, antropolozima, statističarima i demografima. Ona je odličan poligon i za sociološka, demografska, onomastička i ekonomsko-socijalna istraživanja – što joj daje multidisciplinarn karakter i čini je u analitičkom smislu univerzalnom.

Studija je po svojoj sadržini i revolucionarna jer je konačno utvrdila egzaktn broj crnogorskih kolonista, njihovu strukturu i disperziju naseljavanja u Vojvodini.

Promociji je, pored velikog broja ljudi iz kulturnog, naučnog i javnog života, prisustvovao i ambasador Crne Gore u Srbiji Igor Jovović.

Promocija u Vrbasu

U organizaciji Muzejske zbirke Kulturnog centra Vrbas i Udruženja Crnogoraca Srbije „Krstaš“ 25. februara 2012. godine promovisana je knjiga „Crnogorci u Vojvodini – kolonizacija 1945 – 1948“ autora Nenada Stevovića i Slobodana Medojevića.

Promociju je u prepunoj sali Muzeja u Vrbasu otvorila njen direktor Dragica Vukotić, a o knjizi su govorili istoričar

prof. dr Ranko Končar, Marko Špadijer i Novica Samardžić ispred Matice crnogorske i autori.

Fanatičnom posvećenošću autori su obavili misiju koja obično pripada specijalizovanim institucijama a Matica crnogorska je izdavanjem trotomne publikacije na preko 2100 stranica finalizovala kapitalno djelo od izuzetne važnosti za očuvanje i osvježavanje crnogorske nacionalne memorije.

Publikacija čini bazu budućih istraživanja u cilju razjašnjavanja mnogih fenomena koje je proizveo život crnogorske zajednice u multinacionalnoj Vojvodini, procese prilagođavanja, prožimanja, asimilacije, kao i bazu za istraživanje ostataka tradicionalne kulture crnogorske zajednice i njene odnose sa kulturama drugih zajednica u Vojvodini.

Odlomke iz knjiga „Mare Nikova“ Olge Opalić i „Miluša Mrgudova“ Mivoja Abramovića govorile su Aleksandra Vučinić i Lukijana Popović, članovi Crnogorskog kulturno prosvjetnog društva „Princeza Ksenija“ iz Lovćenca.

(Izvor: Press služba „Krstaš“, 25.i 26. februar 2012.)

TAKMIČENJE U PRAVLJENJU POSNIH KOLAČA

U sklopu Božićnih praznika, Crnogorsko kulturno prosvjetno društvo „Princeza Ksenija“ organizovalo je takmičenje u pravljenu posnih kolača.

Manifestacija „Posni kolač – slatka tajna“ održala se, na Badnji dan, 6. januara, u prostorijama Crnogorskog kulturnog centra u Lovćencu.

Izložba, degustacija i izbor najboljeg posnog kolača protekao je u veseloj, prazničnoj atmosferi jer osnovni cilj manifestacije nije takmičenje već prevashodno druženje, upoznavanje i razmjena recepata i iskustava.

Žiri u sastavu Slavica Nikolić, Tatjana Lazić i Zorica Jovičić je imao težak zadatak da izabere najbolje a kriterijumi za ocjenjivanje su bili izgled, ukus i

aranžiranje. Svi učesnici su dobili poklone i zahvalnice a za pobjednika je proglašena Sandra Kapa ispred Anđelije Tomić i Aleksandre Popović.

Ispred CKPD „Princeza Ksenija“ organizator manifestacije je bila Mirjana Stevović.

(Press služba CKPD „Princeza Ksenija“, 7. januar 2012.)

Priču „Propast kuće Marinkovića“ (objavljenu u „Ljetopisu crnogorskom“ za 2008/09. godinu i dostupnu u digitalnoj biblioteci crnogorske kulture www.montenegrina.net) – koja počinje riječima: „Da budem iskren, mislio sam da nikada neću napisati priču po istinitom događaju ...“ – pisac, esejista i književni kritičar Dragan Radulović u međuvremenu je „uprizorio“ u upravo objavljenu knjigu „Pejzaž do pakla ili Propast kuće Marinkovića“. Prepuštajući svoju raniju ulogu naratora u priči, sada licu Vladimira Ivanovića („novinara sa književnim ambicijama“), jedan od najistaknutijih pripadnika savremene crnogorske književnosti Dragan Radulović kroz 21 prizor oslikava hudu sreću profesora Marinkovića (čitaoci skloniji detaljima, a i numerologiji, sigurno će zapaziti da se ovdje radi o 21 prizoru, kao što i „Vitezove ništavila“ sačinjava 21 groteska!).

Dragan Radulović:

PEJZAŽ DO PAKLA ili PROPAST KUĆE MARINKOVIĆA

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske
objavila je četiri knjige Dragana Radulovića:

AUSCHWITZ CAFÉ (Dystopia)

Izdanja Antibarbarus (Zagreb), NZCH,
Udruga Sa(n)jam knjige u Istri (Pula); Pula/Zagreb 2006.

SPLAV MEDUZE (pripovijesti)

Izdanja Antibarbarus (Zagreb), NZCH,
Plima asocijacija (Ulcinj); Zagreb/Ulcinj 2007.

VITEZOVI NIŠTAVILA ili

ĐAVO U TRANZICIONOM DISNEYLANDU

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske; Zagreb, 2009.

PEJZAŽ DO PAKLA ili PROPAST KUĆE MARINKOVIĆA

Izdanja Antibarbarus (Zagreb), NZCH; Zagreb, 2011.

Prizor XXI

(U glavnoj ulici Starog grada, dok je izlazio iz poslastičarnice držeći u ruci pakovanje kolača za svog sina, Vladimir Ivanović se skoro sudario s Anom Marinković. Prošlo je dvije nedjelje od sahrane njenog oca.)

IVANOVIĆ:

Gospođo, morate biti pažljiviji, ovo nijesu ulice Rima.
(Nasmijao se blago vlastitoj šali.)

**ANA
MARINKOVIĆ
SAVEDANO:**

(Pokušala je da uzvрати osmijehom.) E znam, ne boj se. Da su rimske ulice već bi me udarila kakva aždaja. Baš mi je drago što sam te srela, Vladimire.

IVANOVIĆ:

Takođe, Ana. Kako si?

**ANA
MARINKOVIĆ
SAVEDANO:**

Dobro, koliko je već moguće ... Polako se stvari dovode u nekakav red, i ... tako. Ne žalim se. Mora se živjeti dalje, nema druge.

IVANOVIĆ:

Što ćeš. Tako je, kako je. Sve što je zavisilo od tebe učinjela si.

**ANA
MARINKOVIĆ
SAVEDANO:**

Ne znam da li baš sve, Vlado?!

IVANOVIĆ:

Sve, Ana. Vjeruj mi. Pusti priče i razmišljanja što je moglo i kako je moglo. Ne treba ti to ništa, samo da se mučiš.

**ANA
MARINKOVIĆ
SAVEDANO:**

Da, u pravu si. Nego, htjela sam tebe i Mika da pozovem na večeru. Toliko ste mi pomogli oko sahrane i svega, pa rekoh da vam zahvalim na neki način.

IVANOVIĆ:

Ma, nemoj time da se opterećuješ. Sješćemo negdje i popiti piće, kada svi budemo imali vremena ... Batali večere Ana, i zahvaljivanja, nema potrebe za tim. Uradili smo koliko smo mogli, pusti ...

**ANA
MARINKOVIĆ
SAVEDANO:**

Puno ste mi pomogli. Toliko mi ni braća ne bi pomogla, da ih imam. Do groba sam vam zahvalna. Jer pored svega, samo bi mi još to trebalo: da ga nepoznati ljudi preuzimaju iz bolničke mrtvačnice i sahranjuju kao da je bez ikoga. Gospode bože, kada samo pomislim ...

IVANOVIĆ:

Ana, ne zamišljaj kako je moglo biti, nemoj mučiti sebe. Sve je dobro ispalo na kraju.

**ANA
MARINKOVIĆ
SAVEDANO:**

Dobro je ... U pravu si. Kako je moglo biti, dobro je. *(Ćuti.)* Reci mi, Vlado, zbog čega mi je sve ovo uradio? Zbog čega mi ni riječi nije rekao? Da sam bar nešto znala ... Zbog čega? *(Počinje da plače, ali odmah briše suze i rukom pokriva usta.)* U dnevniku je zabilježio da si jedne večeri bio kod njega u posjeti i da ste dugo razgovarali. Vlado, jesi li primijetio tada nešto kod njega? Bilo šta? Samo da razumijem zbog čega je sve ovako ispalo?

IVANOVIĆ:

Ne znam, Ana. Volio bih da ti mogu pomoći, ali bojim se da ne znam. A često sam razmišljao o svemu što se dogodilo ... Mislim da nije htio da te uvodi u cijelu priču. Pokušao je da te sačuva.

**ANA
MARINKOVIĆ
SAVEDANO:**

Ali, nije me sačuvaao, Vladimire. Samo me je uspio nespremnu baciti u zlo! Žao mi je što to moram reći, ali tako je.

IVANOVIĆ:

Ana ...

**ANA
MARINKOVIĆ
SAVEDANO:**

Nemoj ga braniti od mene, Vladimire! Riječ je, ipak, o mom ocu.

IVANOVIĆ:

Neću. Nije mi to bila namjera. Samo bih htio da malo usporimo. (*Ćuti.*) Naš razgovor postaje suviše brz za moju sposobnost razumijevanja, a kada god se to dogodi počinjem osjećati nelagodnost. (*Ćuti.*) Ništa od svega što pominješ nije bitno. Što je tvoj otac htio, na što je mislio kada je uradio što je uradio ... ? (*Odmahuje glavom.*) Sada je bitno samo ono što ti hoćeš, Ana. A na to pitanje niko umjesto tebe ne može odgovoriti.

**ANA
MARINKOVIĆ
SAVEDANO:**

Da mi je samo rekao što mu se događa, sigurna sam da ne bi tako okončao. Nekako bih mu mogla pomoći. Najzad, došla bih kod njega, ne bih ga pustila da sam prolazi kroz sve to. Da sam znala ... (*Ćuti.*) I ta njegova priča o renoviranju kuće, knjige koje je mjesecima unaokolo poklanjao ljudima, samo je albume porodičnih fotografija i majčin nakit za mene sklonio kod prijatelja ... Ko zna koliko je dugo o svemu razmišljao? A sada čujem priče da je bio mentalno poremećen, skoro lud. (*Ćuti.*) Mada, nije se čuditi ljudima što tako govore: moj otac je zapalio vlastitu kuću, a vatrogasci i policajci jedva su ga spriječili da i sam ne skoči u vatru ...

IVANOVIĆ:

Umro je od moždanog udara, Ana. U bolničkom krevetu, ne u požaru.

**ANA
MARINKOVIĆ
SAVEDANO:**

U krevetu duševne bolnice, Vlado, u Dobroti. Pročitala sam policijski zapisnik, jedva su ga savladali: smijeh, vrištanje, psovke ... Na kraju su nekako uspjeli da ga odvedu u Dom zdravlja, potom u bolnicu. Bože moj, bože moj, ne znam čime smo ovo zaslužili?! Da smo se kamenjem na krst bacali ne bi ovako bilo, sigurna sam. (*Uzdiše.*) E da, znam da hoću nešto da ti kažem, ali sve zaboravljam šta. Pozvali su me na sastanak u Opštinu. Bila sam prije nekoliko dana. Cijela svita razbojnika na okupu. Ljubazni, puni razumijevanja i saosjećajni ...

IVANOVIĆ:

Šta hoće od tebe? Šta traže? (*Ledenim glasom.*)

**ANA
MARINKOVIĆ
SAVEDANO:**

Dopuštenje da obnove kuću kakva je bila, o trošku Opštine. Sačuvani su planovi, kažu, i to nije nikakav problem izvesti. A moje je samo da se pretvaram kako se ništa nije dogodilo. Da im oprostim očevu smrt, i ponižavanje koje joj je prethodilo, i biće sve u redu. Jedan od njih mi je čak rekao: »Vaš otac je već bio u godinama, gospođo.« Možeš li zamisliti drskosti, Vlado! Ti podlaci i kada se pretvaraju da su pristojni – vrijeđaju! Moj otac je bio starac, pa njegova smrt i

nije neki gubitak. Ponudili su i nekakav novac, valjda da lakše oprostim. Srećni ljudi, njima je novac rješenje za sve. Ponudili su mi i stan na besplatno korišćenje dok se kuća ne obnovi, da ne bih bila u hotelu, smatraju to neodgovarajućim rješenjem.

IVANOVIĆ: Što si im odgovorila?

**ANA
MARINKOVIĆ
SAVEDANO:**

Sve sam odbila, naravno. I da sam sumnjala u njihovu odgovornost, ta ponuda bi me uvjerila da nijesu čisti. Nemam namjeru da obnavljam kuću, rekla sam, zgarište stoji kao spomenik vašem zločinu, gospodo, ionako se spomenik ne odnosi samo na žrtvu, već i na zločinca. A kada nekretninu prevedem na svoje ime, idemo na sud. Neko od vas će na kraju morati da odgovara za ono što je uradio ili propustio da uradi. Zdravlje me dobro služi, naglasila sam, novca imam sasvim dovoljno, a i moja nova domovina će mi pružiti svu neophodnu pomoć, tako da možemo očekivati mnogo zanimljivih stvari u vremenu koje se otvara pred nama. Nije im se dopalo to što su čuli, Vlado. Pogotovo kada sam pomenula kako je moj muž angažovao advokatsku kancelariju u Rimu, i kako će jedan od advokata uskoro posjetiti Podgoricu. Neću im dopustiti da se izvuku bez posljedica. Ako ništa, makar užasne glavobolje, toga im mogu prirediti više nego što je podnošljivo.

IVANOVIĆ: *(Smijeh.)* E, to ti vjerujem da možeš.

**ANA
MARINKOVIĆ
SAVEDANO:**

(Uzvrća smijeh.) Moramo se vidjeti dok sam još uvijek u Budvi. Obećaj mi. Ti, Miko i ja, ne mora večera ako nijeste za to, ali bar negdje na kafu da pođemo.

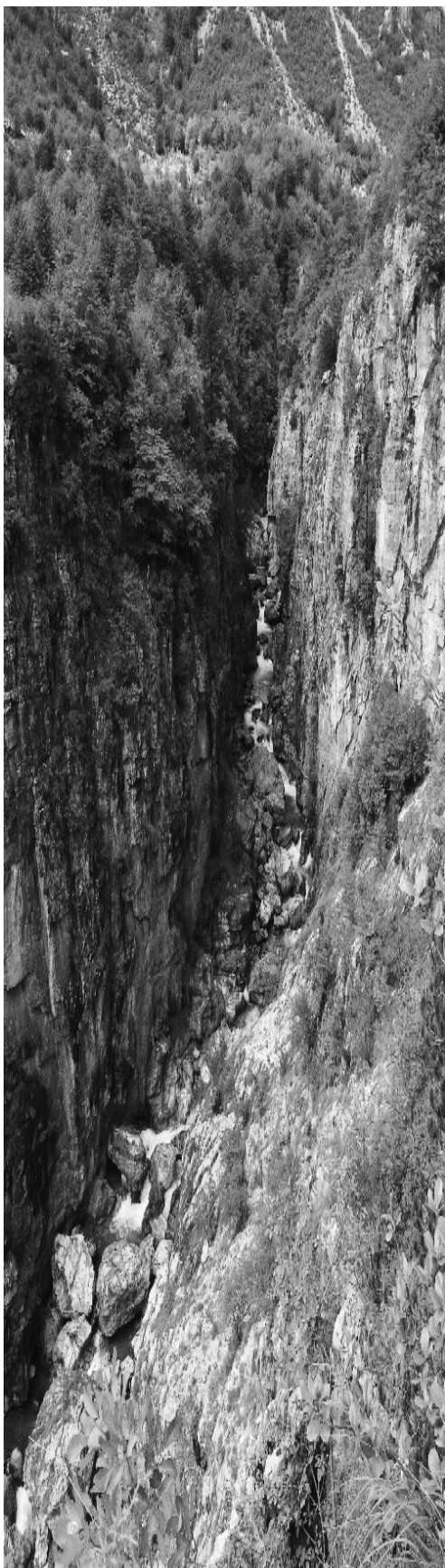
IVANOVIĆ: Obećavam, Ana. Prvom prilikom.

(Tama. A nakon izvjesnog vremena odnekud dopire glas Vladimira Ivanovića.)

Ne znam ništa pouzdano o Aninom procesu protiv Opštine, ni kako napreduje, ni kada će se završiti. Rijetko dolazim do Budve, i priče tog grada odavno već nijesu moje. Mada povremeno čujem sablasne glasove koji svjedoče da se u vrijeme jakog fortunala, umjesto mirisa mora i vlažne trave, u gradu osjeti snažan miris paljevine. Ljudi se tada, kažu, ne osvrću oko sebe, odavno već znaju da nigdje nema tragova dima. A na pitanje znatiželjnika što se to osjeća u zraku, ne pružaju odgovor, samo sliježu ramenima ili gledaju nekud u stranu. Uostalom, što bi im odgovorili: da to gori kuća Marinkovića?

KRAJ

ПЕЊАЊЕ УЗ ЖЉЕБИНУ

Дубоки усек у планини, налик на ждријело, људи су одвајкада звали Жљебином. Вода је у огромној кречној стијени направила себи пут – да у вријеме великих киша може да се спусти у Церовско поље.

Док сам тог далеког љета газио велике облутке чији је распоред одредила посљедња прољећна бујица, слушао сам од стрица приче о Жљебини уз које су одрасла сва церовска ђеца. Полако смо се примицали подножју усека. Неколико огромних камених громада казивало је о снази којом се вода спуштала кад би Жљebина „прокључала“. Све је било наизглед мирно – усек је био обрастао јасеном и церићима, а међу бусеновима свилене траве назирале су се оштре ивице стијена избразданих вјековним дјеловањем воде. Ваздух је био пун свјежине и тихог зујања пчела које су носиле нектар са неких жућкастих цвијетића. Залазили смо у клисуру. Зеленило је постајало све бујније. Шумске јагоде су нас привукле својим мирисом – згазили смо их не примјетивши колико их има у трави. Стаза је постајала ужа и опаснија. Полако се пела, а број вртача поред којих смо пролазили чинио ми се бескрајним. Страх од њихових тамних отвора надјачавало је чудесно пресијавање хиљада капљица јутарње росе која се задржала на паучини што „урамљује“ ободу тих бездана. Из сваког као да је вребао дрекавац или крилата змија. У тај мах ми је под ногама кврцнула сува гранчица и готово истовремено ми је нешто прхнуло поред главе! Био је то преплашени дивљи голуб који се високо виноу, а његова сива боја ускоро се стопила са сивилом стијене у чијем је рељефу нашао заклон ...

Ноћ је била одмакла. Сеђели смо пред кућом, под великим бријестом. Разговор бјеше утихнуо. Само је из Жљebине покатак допирао хук сове ...

3. Поповић

Vođeni mislima da narodi koji zaboravljaju prošlost gube sadašnjost i nemaju budućnost, kao i da je u svakoj tradiciji sadržano moderno, u „**Crnogorskom glasniku**“, u rubrici **CRNOGORSKI MOZAIK**, donosićemo po neku kockicu iz svekolikog crnogorskog nasljeđa koje baštinimo. U ovom broju će – iz teksta koji je u posebnom izdanju **TURISTIČKE ŠTAMPE i POBJEDE** od 28. septembra 1989. godine bio priredio dr Dragan Todorović – manje upućeni čitaoci imati priliku da saznaju kako je, osim lažnog cara Šćepana Malog, Crna Gora imala i lažnog princa Gregorija!

I možda bi se objavljivanje dogodovština tog pustolova moglo pravdati samo njihovom amizantnošću da se 1872. godine nije pojavilo prvo izdanje romana Alfonsa Dodea „Tartaren Taraskonac“ (Alphonse Daudet, „Tartarin de Tarascon“), koji će doživjeti brojna kasnija izdanja, pa čak i tri filmske adaptacije (1908., 1934. i 1962. godine). Moto tog Dodeovog romana glasi: „U Francuskoj svak je pomalo Tartaren!“ (dakle naivčina!), a cijela Francuska tog vremena i dobar dio Evrope smijali su se naivnom Tartarenu. Međutim, smijali su se i drugom junaku romana – lažnom princu Grégory de Monténégro! Ako znate da je jedan francuski diplomata s Cetinja, koji je roman dao na čitanje Mata vulju [Simo Mata vulj je neko vrijeme živio na Cetinju i podučavao knjaževu djecu!], na rubu stranice gdje počinje priča o princu Gregoriju od Crne Gore, napisao: „U Crnoj Gori svak je pomalo princ Gregori!“ (dakle lupež i prevarant), onda nam se čini da danas – u vrijeme kad i Crna Gora hita u evropsko okrilje i kad je percepcija o nečemu postala važnija od istine o nečemu – još više na značenju dobijaju gorke riječi knjeginjice Milice koje je ona uputila Mata vulju nakon što se upoznala s romanom: „Zar gospodin Dode nije mogao iz naše zemlje što ljepše izabrati, nego jedinog pustolova koji se među nama rodio?“!

Crnogorski Monte Hristo

LAŽNI PRINC OD CRNE GORE

...

Za Raška Grozdanovića niko nije čuo. Ali je zato cijela Evropa XIX vijeka znala za Duku od Meduna i prince Grégory de Monténégro! Taj hohštapler, rodnom iz Bjelopavlića, koristio je hiljadu imena žareći i paleći Evropom. Lažni knez od Crne Gore grdnu je štetu na evropskim dvorovima napravio svom savremeniku knjazu Nikoli I. Godinama se za njim tragalo kako bi se prekinuo lanac prijevara i sramoćenja naroda, plemstva i crnogorskog knjaza. Jedna pustolovina koja je kneza-lažnjaka početkom 1871. godine dovela do Kotora prekinuće njegov internacionalni lanac hohštapleraja. Ljudi knjaza Nikole su Duku od Meduna, to jest genijalnog mangupa Raška Grozdanovića, „ukrali“ u Kotoru i priveli na Cetinje sredinom maja 1871. O tome je „*Crnogorac*“, list za politiku i književnost, u broju 19 od 29. maja 1871. objavio sljedeću vijest:

«CETINJE, 28. maja. – U Jevropi čuveni skitač, najpoznatiji pod imenom Duka od Meduna, pao je našoj vlasti u ruke i evo ga već od nekoliko dana u zatvoru ovdje na Cetinju. On je na žalost rodnom iz Bjelopavlića i pravo mu je ime Raško Milutinov Grozdanović, no to je samo ovdje priznao, jer su mu svi tragovi pohvatani, a u svijetu je svaki dan uzimao drugo ime. Izdavao se sad za ovoga grofa, sad za onoga kneza ili rođaka jedne vladajuće porodice, a u srpskijem krajevima često za sina Luke Vukalovića. Ovo je onaj isti Duka od Meduna, koji će biti poznat našem svijetu iz čuvenog procesa

njegovog u Parizu, gdje je bio optužen zbog zloupotrebe imena i znatne novčane prijave u odnošaju s jednom groficom. U Rimu opet jednome kanoniku sv. Jeronima izmamio je nekoliko stotina škuda, a u Đenovi jednome trgovcu do 15.000 lira. U posljednje vrijeme vukao se po našijem krajevima pod imenom Garašanina (sina) kao član izmišljena društva „Prva jugoslovenska borba“ i imao je pečat sa tijem natpisom u naokolo a u srijedi dvije ruke stisnute i dva prekrštena mača. On govori jezike: srpski, francuski, njemački, talijanski, grčki, ruski, turski a možda i još koji. Zna mnoštvo narodnijeh pjesama na izust, izdaje se za spisatelja i pjesnika i navodi neke svoje pjesme. Govori o svijema našijem narodnijem ljudima kao da sve lično poznaje, a tako isto o jevropskijem velikijem ljudima. On kaže sam za sebe da je njegov život puniji čudnijeh događaja nego i onoga grofa Monte Hrista. Po svemu se vidi da je darovit, ali zloupućeni život učini ga šarlatanom. Njegov ispit pred sudom, koji će se ovijeh dana držati, biće na svaki način jako zanimljiv.»

To je bila prva i posljednja vijest u crnogorskoj štampi o genijalnom varalici Duki od Meduna. Autentične tragove o njemu će ostaviti Simo Matavulj, koji će se, živeći na Cetinju, sprijateljiti sa besmrtnim pustolovom.

Matavulj je prvi put Duku upoznao u (Herceg)Novom, gdje je bio u vrijeme hercegovačkog ustanka. Susreli su se u gostionici kod nekog Konjovića, gdje se Matavulj hranio i gdje su se skupljali hercegovački bjegunci, domaći i strani novinari, dobrovoljci crnogorski, ruski, talijanski. Autor „*Bakonje fra Brne*“ ovako opisuje taj susret:

«Jednoga večera, pošto posjedasmo, uđe osrednjeg rasta čovjek, okošt, kratke crne brade, „konjaničkih“ nogu (malko krivih), a po odijelu šaren kao djetlić. Imao je garibaldinsku crvenu košulju, šaren turski trambulos oko pojasa, a ostalo nešto crnogorsko, nešto lacmansko. Za njim uđe mlad, snažan Crnogorac, razbojničkog izgleda, i taj brzo odmače stolicu, pa je namjesti kod Šarenka, pa, prekrstiv ruke, stade iza njega, sasvim onako kao što rade konsultski kavazi na Istoku. Pošto gospodar izabra sebi jelo, okrete se ka sluzi i reče mu srpski, crnogorskim akcentom, da se i on prihvati. A kavaz se smjerno pokloni i sjede za drugi sto, pa, držeći se za revolver, ukoči pogled na potiljak gospodarov. Svak se nasmiia toj komediji. Šareni vojvoda odjednom se okrete ka nekom čovjeku, koji je bio zadubljen u mislima. te ga zapita francuski: „Izvinite! Jeste li vi graf Monteverde?“ – Čovjek, zabezeknut, odgovori: „Ja sam Monteverde novinar, a ne graf! A ko ste vi?“ – „Ja sam Duka od Meduna, pisar vojvode Bogdana Zimonjića ... Ja ipak tvrdim da ste vi graf, a znam da ste ruski pukovnik na raspoloženju, a sada dopisnik!“ – „Ja vam opet kažem da ja nijesam nikakav graf; ja imam pasoš!“ – „To ne čini ništa! Ja sam nekada bio duka, princ, graf; sve što hoćete, i za sve sam imao dokumente!“ – „To vam vjerujem na riječ i po tome sudim što ste! ... Ali, što vi upravo hoćete?“ – „Hoću zadovoljenje!“ dreknu Duka i ustade. Kavaz takođe skoči i povuče revolver iza pojasa... „Hoću zadovoljenje zato što ste uvrijedili moga vojvodu, što ste u svome listu napisali da je pop Bogdan običan mužik, da ima bujnu i prljavu bradu! ... “

Pošto se Monteverde ukloni, mi smirismo Duku i odobrovoljismo ga, te nam je pričao, a „kavaz“ je hrkao.»

Matavulj navodi da je Duka u ratu bio hrabar i da je često, bez potrebe, stavljao život na kocku. Prvi je javio telefonom knjazu Nikoli za pad Meduna riječima: „Gospodaru,

predajem ti se zajedno sa mojim gradom!“ Razumije se, knjaz nije znao tad ko se „krije“ iza ovog teatralnog, simpatičnog verbalizma.

Duka je bio, zapravo, džentlmen-hohštapler. Izvrstan poliglota – govorio je bez greške 14 jezika, kako svjedoči Matavulj – bistar, obrazovan, drzak, veliki mangup, Duka je bio varalica najvišeg stila. Iz Bjelopavlića je, kako piše Matavulj u „*Bilješkama jednog pisca*“, naš momčić odlutao u svijet, po svoj prilici najprije u Srbiju, gdje je imao iseljenih rođaka. Ne zna se da li je u Srbiji pohađao neke škole, ali je školu života savladao sa najvećim ocjenama! Kao mladić se prošetao Italijom, Francuskom, Njemačkom i Grčkom. Smatrao je da je glupo da radi – neka rade neinteligentni gasterbajteri! Duka je radio – glavom. Išao je pravo u dvorove, vlade i ministarstva tih zemalja i predstavljao se kao crnogorski knez i nasljednik prijestola!

Velemajstor foliranja, najveći glumac XIX vijeka!

O Crnoj Gori je na evropskim dvorovima pevao homerovske epose. Govorio je da mu je crnogorski dvor (jedini koji se tokom vjekova odupro divu sa Bosfora!) povjerio delikatan zadatak: upoznati modernu Evropu, proučiti njene demokratske ustanove i evropska rješenja i iskustva primjeniti u maloj kneževini Crnoj Gori! Kako je Crna Gora – neustrašivi bedem koji je zaustavio prodor Osmanlija prema Zapadu! – siromašna i iscrpljena od neprekidnih stoljetnih ratovanja sa Turcima, govorio je samozvani Duka od Meduna, za modernizaciju i evropeizaciju joj je potrebna pomoć Zapada. Drugim riječima, svoju lupeštinu je mladi, inteligentni i beskrupulozni pustolov iz Bjelopavlića izdizao na najviši nivo – na državni zajam! To je palilo.

Matavulj navodi kako je Duka u Rimu opljačkao jednog kanonika, inače slovenskog rodoljuba, po imenu Crnčića, koga je uvjerio kako je hrišćanski ustanak u Turskoj svršena stvar. Nedostaje samo novac! A on, Duka od Meduna, punomoćnik je svih tajnih hrišćanskih odbora. Dakle, ako Zapad hoće – a hvala Bogu da hoće! – da protjera osmanlijsku aždahu iz Evrope, onda pare na sunce! Kad je dobio pare, Duka je nestao u vidu lastinog repa.

Utekao je u Boku. To je bila posljednja njegova velika prijevara. Iz Boke su ga, svjedoči Matavulj, vješto namamili u Crnu Goru. Da Crnogorcima više ne kalja obraz!

Duki od Meduna je suđeno na Cetinju.

Suđenju knezu-lažnjaku je prisustvovao lično knjaz Nikola I, vjerovatno iz znatiželje da upozna genijalnog varalicu, koji mu je po Evropi pravio probleme, ali prema kome je, čini se, osjećao i simpatije. Jer se hohštapleri tog dometa rađaju jednom u vijeku, a njihov život je „čista literatura“.

Glavna optužba je bila: „Zašto se prikazivao da je knjažev brat?“

Svjedoci kažu da je odgovorio:

– Pa, Gospodaru, ja sam još u djetinjstvu čujao đe ti veliš da smo mi Crnogorci braća. a ja nijesam kriv što su oni bestije!

U nastavku suđenja Duka je prosuo toliko priča o svojim prijevarama da su se svi prisutni, računajući i knjaza Nikolu, hvatali za glavu od zaprepašćenja i nevjerice. Naime, bile su to tako fantastične pustolovine da racionalni Crnogorci nijesu znali što je po srijedi: istina ili Dukine izmišljotine. Ispovijedao se, na primjer, kako je u Tiljerijama priman u audijenciju kod Napoleona III, da su njegovi lični prijatelji mnogi najugledniji francuski i ruski velikaši s kojima se družio u Nici i Monte Karlu. Rječnik mu je bio briljantan, a etikecija takva kao da je prohodao po nekom od najelitnijih evropskih

dvorova! Prisutni na suđenju su bili totalno zbunjeni: neki su mislili da taj Duka od Meduna nije nipošto „njekakav Raško Milutinov Grozdanović“, jer takve cviječke ne rađu u Bjelopavličima, već da je ubačen odnekud, kao što je bio ubačen Šćepan Mali? Knjaz Nikola I, međutim, znao je koga ima pred sobom, da je Duka njegove gore list i da je jedina mana tog genijalnog Bjelopavlića što je pamet potrošio „s one strane zakona“!

Da li je Duka od Meduna bio oženjen talijanskom groficom di Kastelfidardo? Da li je imao s njom sina? Da li je bio Garibaldijev ađutant? Da li je u Njemačkoj dobio najviše odlikovanje iz ruku saksonskog kralja, koji je u njegovu počast držao kraljevsku vojnu smotru? ...

Ko je uopšte bio taj čovjek, knez-lažnjak? Genijalni prevarant, genijalni lažov, usmeni pisac fantastike? ... Jedan od prvih Jugoslovena? Jer, uz ostalo, u svojim prijeverama koristio se alibijem da radi na političkoj stvari – ujedinjenju svih južnih Slovena?

Sud i knjaz Nikola su ga osudili tobože na smrt, ali je iz tamnice pušten poslije dvije godine. Pričalo se da su se stražari u zatvoru otimali koji će da ga „čuva“ – kako bi noću slušali njegove beskonačne pustolovine.

Poslije dolaska na rad na Cetinje 1881. godine, Matavulj će poznanika iz Novog, Duku od Meduna, upoznati mnogo bliže. Međutim, tad je to bila već olupina od Duke: beše oronuo, siromašan, sa ženom i punom kućom djece. Matavulj navodi da je njegov znanac, evronski pustolov, životario pišući molbe i žalbe Crnogoraca knjazu Nikoli. Bješe se totalno propio, pa se ćornut predstavljao diplomatama i strancima: *Duc de Medona, avocat national* (Duka od Meduna, narodni advokat). Pisac kaže da je francuski govorio još prilično, a talijanski slabo; od ostalih dvanaest jezika ne ostade mu, u nekad silnoj i nenadmašnoj pameti, ni riječi. Duka je pio alkohol, a alkohol je pio njegov mozak. Čovjek koji je žario i palio po evropskim dvorovima, na Cetinju, pod starost, postao je neka vrsta dvorske lude.

Tu bi priča o Duki od Meduna mogla da se završi, da se, avaj. u njegov život, u život Crnogoraca i dvora kralja Nikole nije umiješao Alfons Dode! Naime, tih godina, kad je Duka postao čovjek-olupina, u Parizu se pojavi Dodeov roman „*Tartaren Taraskonac*“ o kome je pričala cijela Evropa. *Tout France* se smijala Tartarenu i drugom junaku romana – lažnom princu *Grégory de Monténégro!*

Grgur od Crne Gore, ili Duka od Meduna, ili Raško Milutinov Grozdanović, svejedno, o jednom čovjeku je riječ!

Roman je, razumije se, ekspresno stigao na Cetinje. U dvor knjaza Nikole!

Alfons Dode je velikog varalicu kneza Gregorija postavio u romanu kao kontrast naivnom, zanesenom, donkijotovskom Tartarenu Taraskoncu. Knez Gregori zelenog Tartarena vrti oko malog prsta. Vara ga, laže, obmanjuje, potkrada. A sve to radi u velikom stilu, kojeg Dode ne osuđuje, ali kome se veselo, šeretski podsmijeva. Tartaren je zasjenjen likom i djelom kneza Gregorija! „Plemeniti Crnogorac mu divljom snagom prodrmusu ruku ... Možete već pomisliti koliko je Tartaren bio gord. – Kneže! ... Kneže! ... – ponavljao je on sa zanosom.“

Dode ovako opisuje našeg internacionalnog junaka:

«Ne može se zamisliti prijatniji čovjek od ovog crnogorskog kneza. Vitak, nježan, kudrave, sitno nakolmovane kose, glatko izbrijan, sav iskićen čudnovatim ordenjem, imao je lukav pogled, naivne pokrete i slab talijanski naglasak, koji mu je unekoliko

Naslovna stranica jednog od brojnih izdanja romana Alfonsa Dodea „TARTAREN TARASKONAC“ čije deveto poglavlje nosi naslov „Princ Gregori od Crne Gore“

Naš crnogorski knez će sve vrijeme druženja (i romana) vešto musti i driblovati naivnog Tartarena. Na kraju će ga Duka opljačkati i ostaviti samog u pustinji! Tačno je da je genijalni lupež bio u Taraskonu, ali ne tri godine, već nekoliko mjeseci, i ne u „tajanstvenoj misiji“, već s one strane brave!

Duka se, rekosmo, proslavio svojim elitističkim prijevarama diljem Evrope, a naročito u Francuskoj. O tome se u evropskoj štampi dosta pisalo i u političkim krugovima dosta povijedalo. Međutim, ova lija nije dolijala, jer je stalno mijenjao i imena a i izgled.

Kako je Alfons Dode uzeo Duku za junaka svog romana?

Simo Matavulj, kao čovjek koji je pratio Dodeovu književnost i istovremeno odlično znao Duku od Meduna, smatra da je slavni pisac znao život crnogorskog pustolova. Može biti, pretpostavlja Matavulj, da se Dode negdje sa Dukom našao, da ga je upoznao, da mu je ovaj povijedao svoje avanture.

Bilo kako bilo, roman je senzacionalno odjeknuo (ne samo u Evropi, već prije svega) na dvoru knjaza Nikole I. Simo Matavulj, koji je bio blizak knjazu Nikoli, ističe da je „Tartaren Taraskonac“ „nemilo dirnuo gospodara, njegovu djecu, pa i nas sve“. Podsjeća se da mu je knjeginjica Milica, govoreći o tome, s gorčinom rekla:

– Zar gospodin Dode nije mogao iz naše zemlje što ljepše izabrati, nego jedinog pustolova koji se među nama rodio?

...

davao izgled Mazarena bez brkova; sem toga, poznavao je veoma dobro latinski jezik i svaki čas je navodio odlomke iz dela Tacita, Horacija ili iz Komentara Julija Cezara.

...

Potomak stare nasljedne loze, koga su, izgleda, braća prognala još kad mu je bilo deset godina, zbog njegovih slobodoumnih načela, on od tada luta svijetom radi svog obrazovanja i uživanja, kao knez mislilac ... Čudnovata slučajnost! Knez je proveo tri godine u Taraskonu, i kako se Tartaren začudio što ga nikako nije sreo ni u klubu, ni na Šetalištu, njegova Visost odgovori okolišeći: „Veoma sam rijetko izlazio ... “ I Taraskonac se, iz učtivosti, ne usudi da ga dalje ispituje. Sve ove velike ličnosti tako su pune tajanstvenosti! ...

...

Ukratko rečeno: divan vlastelin ovaj knez Gregori. Pijuckajući krešćijsku ružicu strpljivo je slušao Tartarena dok mu je ovaj pričao o svojoj Mavarki i, štaviše, pošto je poznavao sve te žene, uzeo je na sebe da je brzo pronađe.

...

Pilo se dobro i dugo. Ispijalo se u čast alžirskih gospođa! U slavu slobodne Crne Gore!

...

Račun je platio Tartaren.»

...

MAKSIM VUČERAKOVIĆ
(1931. – 2011.)

Maksim Vučeraković rođio se 9.10.1931.g. u Crnoj Gori i svoje rodno mjesto Krnjice (Virpazar) cijeli životni vijek nosio u sjećanju.

Nedugo nakon odsluženja vojnog roka u Puli, dolazi u Zadar, upoznaje buduću suprugu i s njom, a ubrzo i sinom i kćerkom, započinje njegov novi život. Radeći u Vatrogasnoj jedinici Zadar, vremenom svima stvara zajedničko ognjište – kuću u kojoj će i sklopiti oči krajem prošle godine.

Rodbinu, prijatelje i mještane volio je i nesebično pomagao onako kako to crnogorski čovjek zna i umije. Oni su mu to uzvratili kada je doživio najveću tragediju da ostane bez sina, a najveća su mu potpora bile supruga i kćerka koja mu je, iako daleko udata, rađanjem unuka umjela dati i utjehu i razlog da i dalje živi.

Ne zaboravljajući nikad svoje porijeklo i ognjište, uključuje se u udrugu Nacionalne zajednice Crnogoraca u Hrvatskoj te postaje osnivač i član Društva prijatelja Crne Gore u Gradu Zadru. Bila mu je čast pripadati takvoj zajednici i društvu i nikad mu ništa nije bilo teško učiniti za nju.

Živio je nenametljivo, bio je veliki humanista – uvijek blizu čovjeku, i u radosti i u žalosti. Vrata njegove kuće vazda su bila otvorena za svakog dobronamjernog mještanina i prijatelja. Ali život nije stablo koje raste do neba, već sve ima svoje vrijeme – vrijeme življenja i vrijeme umiranja ...

Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore
Grada Zadra i Zadarske županije

*
* *

MOLBA

U namjeri da svi do sada objavljeni brojevi „Crnogorskog glasnika“ budu lakše dostupni svakom ko dođe u Crnogorski dom u Zagrebu, ukoričena su godišta: VIII, IX, X, XI i XII, tj. brojevi: 43-48, 49-54, 55-60, 61-66 i 67-72, objavljeni od 2007. do 2011. godine (po tri kompleta za svako godišta). Međutim, u arhivi ne raspolažemo dovoljnim brojem primjeraka kako bi se ukoričili i brojevi iz prvih sedam godišta, tj. brojevi 1-42, objavljeni od 2000. do 2006. godine. Stoga ćemo biti veoma zahvalni onim čitaocima koji budu spremni da nam primjercima iz vlastite biblioteke pomognu u ostvarivanju takve namjere.

Uredništvo

(Tel.: 01/6197 078, E-mail: montenegro@net.amis.hr)

GALERIJA „MONTENEGRINA“

Skulpture Moma Vukovića (1935. - 2011.)

Sa izložbe Ivana Paulića

NOVI NASLOVI

**MONOGRAFIJA POVODOM DVJESTOTE GODIŠNJICE
NJEGOŠEVOG ROĐENJA (1813 – 2013)**

